

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Susz na lata 2014-2020

Susz, 2014 r.

Spis treści

WSTĘP.....	3
1. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SUSZ NA LATA 2014-2020.....	4
1.1. Dokument Strategii.....	4
1.2. Metodyka pracy nad aktualizacją Strategii.....	5
2. CHARAKTERYSTKA GMINY SUSZ.....	7
2.1. Podstawowe informacje o gminie Susz.....	7
2.2. Charakterystyka demograficzna	12
2.3. Podmioty gospodarcze i rolnictwo.....	15
2.4. Poziom życia mieszkańców.....	18
2.4.1. Warunki mieszkaniowe.....	18
2.4.2. Ochrona zdrowia.....	19
2.4.3. Edukacja.....	20
2.4.4. Kultura i sport	23
2.4.5. Bezpieczeństwo publiczne.....	26
3. DIAGNOZA OBSZARU POLITYKI SPOŁECZNEJ W GMINIE SUSZ.....	28
3.1. Pomoc społeczna w gminie Susz.....	28
3.1.1. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.....	28
3.1.2. Warsztat Terapii Zajęciowej w Suszu	36
3.1.3. Środowiskowy Dom Samopomocy w Suszu.....	36
3.1.4. Dom Pomocy Społecznej w Suszu.....	37
3.2. Problemy społeczne gminy Susz w ujęciu polityki społecznej.....	39
3.2.1. Ubóstwo.....	39
3.2.2. Bezrobocie.....	41
3.2.3. Niepełnosprawność.....	45
3.2.4. Długotrwała lub ciężka choroba.....	47
3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego.....	48
3.2.6. Alkoholizm.....	50
3.2.7. Przemoc w rodzinie.....	51
3.3. Organizacje pozarządowe.....	52
3.3.1. Stowarzyszenie na Rzecz Społeczności Lokalnej Miasta i Gminy Susz „ARKA”	53
3.3.2. Towarzystwo Miłośników Ziemi Suskiej.....	54
3.3.3. Stowarzyszenie Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej w Suszu.....	54
3.4. Promocja i rozwój ekonomii społecznej.....	56
4. ANALIZA SWOT.....	57
5. CEL STRATEGII	60
6. REALIZACJA STRATEGII.....	61
7. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII.....	67
8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	69

WSTĘP

Opracowanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ma służyć ukierunkowaniu działań lokalnych władz i instytucji pomocy społecznej dla poprawy jakości życia w danej społeczności. W art. 17 ust. 1 pkt 1) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej znajduje się zapis o obowiązku gminy, którym jest: „opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Celem Strategii jest przeprowadzenie diagnozy problemów społecznych występujących na terenie gminy w oparciu o dane będące w dyspozycji Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu, Urzędu Miejskiego, Urzędu Pracy oraz instytucji i organizacji współpracujących. Druga część Strategii ma określić kierunki strategicznych działań odniesionych do rzeczywistych problemów społeczności lokalnej (m.in. bezrobocia i problemów z zatrudnieniem, pomocy na rzecz osób dotkniętych problemem alkoholowym, osób niepełnosprawnych, starszych, młodzieży, rodzin i dzieci z problemami opiekuńczo-wychowawczymi itd.), wskazanie skutecznych kierunków działań dla ich rozwiązywania, a także ustalenie współpracy instytucjonalnej dla poszczególnych problemów społecznych.

Kolejnym etapem jest stworzenie optymalnego programu działania. Pomoc ma opierać się nie tylko na wsparciu materialnym, ale i pomocy specjalistycznej (wsparciu w umacnianiu postaw aktywnych), ścisłej współpracy instytucji i organizacji społecznych.

Opracowywany przez gminę dokument musi spełniać również poniższe warunki:

- a) być zgodny z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu, województwa i kraju oraz innymi dokumentami strategicznymi Gminy,
- b) kształtować aktywny model polityki społecznej w gminie (współpraca wszystkich instytucji rządowych, samorządowych, pozarządowych),
- c) zakładać budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego.

Strategia ma być konsekwencją unijnego dokumentu - Strategii „Europa 2020”, którego jednym z głównych celów jest zapewnienie dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług, a także walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Działania zawarte w Strategii pozwolą na zminimalizowanie przyczyn tkwiących w sferze społecznej i psychologicznej, pomogą skuteczniej rozwiązywać problemy grup docelowych i rozszerzą pomoc instytucjonalną.

1. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SUSZ NA LATA 2014-2020

1.1. Dokument Strategii

Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy jest kluczowym dokumentem programowym i istotnym narzędziem w realizacji polityki społecznej, wyznaczającym cele i działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, wyrównywania poziomu życia mieszkańców gminy, zapobiegania procesom wykluczenia społecznego oraz stwarzania warunków umożliwiających osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych.

Aktualnie obowiązująca Strategia Polityki Społecznej Gminy i Miasta Susz na lata 2005-2013, przyjęta w dniu 15 grudnia 2005 r. przez Radę Miejską w Suszu Uchwałą Nr XXXIII/201/2005, stanowi obecnie podstawowy dokument strategiczny wyznaczający cele i kierunki działań w polityce społecznej regionu. Potrzeba ponownego opracowania dokumentu Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Susz na lata 2014-2020 ma związek z przemianami społecznymi i gospodarczymi.

Celem strategii gminnej w zakresie polityki społecznej jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców gminy Susz poprzez doskonalenie systemu pomocy społecznej, w celu stworzenia odpowiednich warunków życia dla rodziny, jej prawidłowego funkcjonowania i spełniania przez nią wszystkich ważnych społecznie funkcji.

Rozwój gminy powinien zmierzać do najbardziej efektywnego wykorzystania wszystkich zasobów będących w dyspozycji lokalnych władz samorządowych, w tym w obszarze polityki społecznej. Dlatego też, aby trafnie wyznaczyć cele strategiczne i obszary rozwoju gminy przeprowadzono kompleksową diagnozę sytuacji społecznej gminy Susz. Umożliwiła ona całościową ocenę stanu istniejącego w gminie oraz stała się podstawą do identyfikacji kluczowych problemów mających wpływ na rozwój gminy.

Strategia, wskazując cele i działania, pomaga skoordynować inicjatywy różnych instytucji działających w obszarze polityki społecznej w gminie – samorządu terytorialnego, instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych i innych partnerów społecznych.

Odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna stanowi inwestycję, która przynosi korzyści całemu społeczeństwu. Działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach życia społecznego.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powstała dzięki współpracy wielu osób i grup społecznych. W posiedzeniach grup roboczych brały udział osoby z wielu instytucji:

samorządu gminnego, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Urzędu Pracy, szkół, policji, placówek służby zdrowia, organizacji pozarządowych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2020 w zakresie problematyki społecznej, wymagającym okresowej aktualizacji do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i w samym społeczeństwie. Przygotowanie projektu dokumentu i jego przyjęcie przez Radę Miejską kończy pierwszy etap planowania. Długookresowy charakter planowania strategicznego w zakresie problematyki społecznej wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględniania w strategii.

1.2. Metodyka pracy nad aktualizacją Strategii

Prace nad aktualizacją strategii gminy Susz w zakresie polityki społecznej zainicjowane zostały Zarządzeniem Nr 109/2013 Burmistrza Susza z dnia 18 września 2013 r. w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego ds. opracowania Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Susz na lata 2014-2020. W jego skład weszły 24 osoby reprezentujące m.in.: Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Pracy, Środowiskowy Dom Samopomocy, Warsztat Terapii Zajęciowej, Suski Ośrodek Kultury, Centrum Sportu i Rekreacji im. Jana Pawła II, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komisariat Policji, szkoły z terenu gminy.

Zróżnicowany skład Zespołu Zadaniowego do spraw opracowania Strategii, sumujący wiedzę, doświadczenie i kompetencje jego Członków, pozwolił kompleksowo spojrzeć na analizowane problemy. Opracowanie Strategii przeprowadzono w formie warsztatowej. Łącznie w okresie wrzesień - listopad 2013 r. spotkania Zespołu Zadaniowego odbyły się 3 razy.

W opracowaniu Strategii korzystano również z danych statystycznych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu, Powiatowego Urzędu Pracy w Iławie- Filia w Suszu, a także Głównego Urzędu Statystycznego.

Tworząc dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Susz na lata 2014-2020, korzystano także z analogicznych dokumentów powstałych na poziomie powiatowym, wojewódzkim, krajowym, tj:

- a) Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku,
- b) Strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie iławskim do roku 2015,
- c) Strategii Rozwoju Gminy Susz.

Po zatwierdzeniu projektu opracowanej Strategii przez Radę Miejską w Suszu, dokument poddano konsultacjom społecznym. Projekt Strategii zamieszczono od dnia do dnia

..... *(miejsce to zostanie uzupełnione po odbyciu konsultacji społecznych)* na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Suszu oraz Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z możliwością zapoznania się z dokumentem i zgłaszania propozycji zmian i uwag do Strategii.

2. CHARAKTERYSTKA GMINY SUSZ

2.1. Podstawowe informacje o gminie Susz

Gmina Susz położona jest w północno-zachodniej części powiatu iławskiego w województwie warmińsko-mazurskim. Jest trzecią co do wielkości gminą w powiecie. Teren miasta i gminy o powierzchni 258,95 km² zamieszkuje 13.229 osób¹, tj. 51,1 osób/km² (stan na dzień 31.12.2012 r. - zgodnie z danymi Referatu Ewidencji Ludności Urzędu Miejskiego w Suszu). Gmina graniczy z gminami: Zalewo, Iława i Kiszewice, a także Stary Dzierżgoń i Prabuty (województwo pomorskie).

Rysunek 1: Położenie gminy Susz

1 Zameldowani na pobyt stały

Pod względem administracyjnym gmina Susz składa się z 29 sołectw: Adamowo, Ulnowo, Babięty Wielkie, Bornice, Brusiny, Januszewo, Chełmżyca, Falknowo, Czerwona Woda, Emilianowo, Bałoszyce, Grabowiec, Jakubowo Kisielickie, Jawty Małe, Jawty Wielkie, Nipkowie, Żakowice, Krzywiec, Michałowo, Olbrachtowo, Lubnowy Małe, Rudniki, Olbrachtówko, Piotrkowo, Redaki, Bronowo, Dąbrówka, Różnowo, Kamieniec. Miasto natomiast jest podzielone na 4 osiedla. - Osiedle Korczaka, Koszarowe, Prabuckie i Stare Miasto.

Rysunek 2: Gmina Susz

Przez gminę Susz przebiega droga wojewódzka nr 521 wiodąca od Kwidzyna do Ławy, oraz droga nr 515 prowadząca od Susza do Malborka.

Susz ma także dogodny kolejowy połączenie komunikacyjne z Warszawą i Gdynią (prowadzi tędy krajowa linia kolejowa zarządzana przez Polskie Koleje Państwowe).

Niekorzystne położenie geograficzne gminy Susz (poza ciągiem głównych szlaków komunikacyjnych), brak bazy turystycznej oraz niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna, ogranicza rozwój turystyki mimo dużej atrakcyjności gminy pod względem bogactwa środowiska przyrodniczego i historycznego. Niedogodne położenie geograficzne gminy Susz oraz brak uzbrojonych terenów przeznaczonych pod inwestycje hamuje rozwój przedsiębiorczości.

Na terenie gminy Susz znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków. Można tu znaleźć przykłady miejskiej i regionalnej wiejskiej zabudowy mieszkaniowej, budowle rezydencjalne wraz z parkami związane z ziemiaństwem pruskim, przykłady architektury sakralnej, także średniowieczne grodziska. Spis obiektów wpisanych do rejestru zabytków przedstawiono w Tabeli 1.

Tabela 1: Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Miejscowość	Obiekt
Susz miasto	Kościół parafialny p.w. św. Rozalii przy ul. Słowiańskiej – XIX w. (neogotyck)
	Dzwon wieżowy z 1927 r.
	Układ urbanistyczny miasta
	Pozostałości murów obronnych z XV w. przy ul. Bałtyckiej, Kajki i Podmurnej
	Miejskie mury obronne
	Grodzisko wczesnośredniowieczne wyżynne
	Sanktuarium p.w. św. Antoniego z wyposażeniem przy ul. Kościelnej (gotyk), a w nim: • łoża kolatorska z początków XVII w., • obrazy olejne na desce balustrady łoży, • ambona z końca XVII w., • chorągiew żałobna z XVIII w., • gotycka grupa Ukrzyżowania z XV w.
	Domy Podmurna 3 i 9
	Budynek poczty wraz z ogrodzeniem
	Dom mieszkalny Stary Rynek nr 1
	Dawna Bożnica Żydowska przy ul. Wąskiej nr 5
	Wieża ciśnień przy ul. Kopernika
	Gazownia (obecnie rozdzielnia gazu) przy ul. Kajki 7
Bałoszyce	Zespół rezydencjonalny
	Pałac i park – koniec XVIII-XIX w.
	Kościół p.w. Św. Rodziny
Januszewo	Pałac (1717 r.) wraz z parkiem
	Budynek gospodarczy – obecnie kaplica
Kamieniec	Czworaki
	Stajnia i spichlerz (w obrębie folwarku)
	Budynek mieszkalny – oficyna pałacowa
	Kościół p.w. Matki Boskiej Królowej Świata (1705 r.) wraz z wyposażeniem

	Pałac z XVII-XVIII w., wraz z pawilonem, bramami wjazdowymi i parkiem
	Rozplanowanie i zabudowa wsi Kamieniec
Nipkowie	Dwór i park – druga połowa XVIII w.
Olbrachtowo	Kościół filialny pw. Matki Boskiej Różańcowej
Wiśniówek	Budynek mieszkalny - dwór

Źródło: Plan rozwoju lokalnego Gminy i Miasta Susz, czerwiec 2004 r.

Teren gminy Susz jest terenem o charakterze morenowym, bez większych spadków. Największą kulminację – 125,5 m n.p.m. stanowi wzniesienie położone 350 m od zachodniej granicy gminy w pobliżu wsi Jawty Wielkie.

Najniżej położonym terenem jest brzeg jeziora (bez nazwy), leżącego w pobliżu zachodniej granicy gminy i doliny Liwy na wysokości 89,1 m n.p.m.

Największym obszarem leżącym poniżej 90 m n.p.m. jest Polder Bronowski, położony na zachód od wsi Dąbrówka, a największym, leżącym powyżej 115 m n.p.m. jest obszar leśny położony na wschód od jeziora Kawki.

Geologicznie obszar leży na syneklizie Perybaltyckiej. Krystaliczne podłoże prekambriu znajduje się na głębokości około 3900 m p.p.t. Platforma prekambryjska nadbudowana jest kompleksem skał osadowych, wśród których można wyróżnić utwory paleozoiczne, pokrywy mezozoiczne oraz osady kenozoiczne, w tym utwory czwartorzędowe.

Rzeźba terenu, rozległe lasy i jeziora mają decydujący wpływ na kształtowanie się lokalnego klimatu. Wyróżniamy tutaj:

- klimat wysoczyzny i wzniesień,
- mezoklimat lasów,
- klimat dolin i obniżeń terenowych.

Średnioroczna temperatura powietrza wynosi +7 °C, przy czym najcieplejszym miesiącem jest lipiec (+17,5 °C), najchłodniejszym styczeń (-2,5 do -3,0 °C). Okres wegetacyjny trwa około 206 dni, a pokrywa śnieżna zalega przez 70-90 dni. Roczna suma opadów wynosi 600-650 mm, najwięcej w lipcu (102 mm), najmniej w lutym (25 mm), przeciętna wilgotność powietrza waha się około 81%. Wiatry osiągają tu średnią prędkość 3-4 m/s i najczęściej wieją z kierunków: południowo-zachodniego i zachodniego (najrzadziej z kierunku północno-wschodniego).

Ogólna powierzchnia jezior w gminie i mieście Suszu wynosi 457 ha, co stanowi 1,8% ogólnej powierzchni gminy. Największe jeziora to: Gaudy (pow. 152 ha), Januszewskie (101 ha), Suskie (63 ha), Czerwica (46 ha), Kawki (25 ha), Merynos (9 ha), Fabianki (5,3 ha), a także Kolmowo (4,3 ha).

Na terenie gminy przeważają gleby brunatne, wytworzone na glinach lekkich. Znacznie mniej jest gleb bielcowych na piaskach słabo gliniastych, gleb brunatnych wyługowanych oraz kwaśnych – na glebach lekkich i piaskach gliniastych lekkich. W licznych zagłębieniach występują gleby murszowo-mineralne, gleby mułowo – torfowe, oraz torfy niskie.

Z obowiązujących dla gruntów ornych klas bonitacyjnych na obszarze gminy dominują gleby dobre (klasa III a) i średnio dobre (klasa III b), które łącznie zajmują około 55% powierzchni gruntów ornych (klasy I i II nie występują). Głównie są to gleby brunatne i koncentrują się one w okolicach miejscowości Brusiny, Bałszyce, Jawty Małe, Jawty Wielkie, Michałowo, Olbrachtówko, Olbrachtowo, Róża, Różnowo i Żakowice.

Gleby średnie (klasa IV a) i gleby średnio gorsze (klasa IV b) zajmują łącznie około 28% powierzchni gruntów ornych. Występują one wokół Babięt Wielkich, Boleszowa, Brusin Małych, Czerwonej Wody, Jakubowa Kisielickiego, Januszewa, Piotrkowa oraz Zielenia.

Gleb słabych (klasa V) i najslabszych (klasa VI) jest najmniej – około 17% powierzchni i zajmują obszar w okolicach Bornic, Falknowa, Grabowca, Jawt Wielkich, Krzywca, Lubnowych Wielkich i Małych.

Głównym składnikiem szaty roślinnej są zbiorowiska leśne, mniejszy jest udział roślinności wodnej, bagienno-torfowiskowej i łąkowej.

Obszar gminy znajduje się w obrębie naturalnego zasięgu występowania buku, jaworu, dębu bezszypułkowego. Występujące drzewostany świerkowe są tworami sztucznymi, powstałymi w wyniku nasadzeń, bądź w wyniku wypierania gatunków liściastych. Podstawowym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, a także buk i dąb. W mniejszym stopniu natomiast – olsza i brzoza. Wśród zbiorowisk leśnych dominuje las bukowo-sosnowo-dębowy. Lasy w gminie zajmują ok. 30-40% powierzchni.

Obszar gminy zaliczany jest z zoogeograficznego punktu do krainy południowo-bałtyckiej. Na terenie tym występują następujące gatunki ssaków: dziki królik, zając szarak, wiewiórka, popielica, lis, borsuk, kuna, gronostaj, łasica, dzik, sarna, łось, jelen, jelen szlachetny. Sporadycznie pojawia się wilk i ryś.

W gminie można zlokalizować wiele miejsc lęgowych dużej grupy chronionych ptaków. Znajdują się tu kolonie lęgowe kormoranów i czapli (rezerwat „Jezioro Czerwica”), a także stanowiska lęgowe żurawi (jezioro Januszeńskie).

Teren gminy jest też miejscem gniazdowania wyjątkowo rzadkich ptaków: orla bielika, orla krzykliwego, rybołowa, a także orlika grubodziobego, bociana czarnego i puchacza. Odnaleziono w lasach gminy kilka gniazd myszołowa zwyczajnego.

W sumie na terenie gminy występuje około 108 gatunków ptaków chronionych.

W licznych jeziorach występuje również wiele gatunków ryb: szczupak, lin, płóc, węgorz, karaś, okoń, leszcz i wiele innych.

2.2. Charakterystyka demograficzna

Według stanu na dzień 31.12.2012 r. gminę Susz zamieszkiwało 7.519 osób, w tym 3.688 kobiet i 3.831 mężczyzn. Na terenie miasta mieszkało 5.710 osób (2.888 kobiet i 2.822 mężczyzn).

Tabela 2: Ludność gminy Susz (zameldowani na pobyt stały) – stan na dzień 31.12.2012 r.

Miejscowość	Ogółem	K	M	0-19 lat		K 20-60 lat	M 20-65 lat	K pow. 60 lat	M pow. 65 lat
				K	M				
<i>Razem:</i>	13229	6576	6653	1668	1742	3806	4452	1102	459
<i>Susz</i>	5710	2888	2822	600	644	1756	1955	532	223
Adamowo	180	90	90	31	28	49	54	10	8
Babięty Małe	34	18	16	7	6	9	8	2	2
Babięty Wielkie	233	107	126	28	40	56	77	23	9
Bałoszyce	464	243	221	69	50	133	159	41	12
Bałoszyce Małe	35	19	16	10	4	7	10	2	2
Bornice	131	66	65	19	15	32	44	15	6
Bronowo	240	116	124	28	33	64	80	24	11
Brusiny	102	43	59	15	20	21	38	7	1
Brusiny Małe	5	3	2	1	0	2	1	0	1
Chełmżyca	83	39	44	9	17	20	24	10	3
Czerwona Woda	70	30	40	6	10	19	25	5	5
Dąbrówka	165	77	88	14	21	61	64	2	3
Dolina	30	12	18	5	5	7	13	0	0
Emilianowo	205	113	92	34	24	65	61	14	7
Emilianowo-Róża	24	15	9	5	4	7	5	3	0
Falknowo	111	58	53	15	13	30	37	13	3
Falknowo Małe	26	12	14	5	5	6	9	1	0
Grabowiec	81	35	46	7	11	22	32	6	3
Huta	73	41	32	18	10	18	22	5	0
Jakubowo Kisielickie	220	113	107	38	41	57	60	18	6
Januszewo	263	118	145	26	38	58	91	34	16
Jawty Małe	106	48	58	14	18	23	37	11	3
Jawty Wielkie	391	204	187	67	51	113	126	24	10
Kamieniec	621	298	323	85	81	167	222	46	20

Karolewo	104	52	52	15	8	30	40	7	4
Krzywiec	78	35	43	7	14	23	29	5	0
Lisiec	11	4	7	0	1	2	5	2	1
Lubnowy Małe	300	149	151	51	44	78	96	20	11
Lubnowy Wielkie	334	156	178	43	42	92	130	21	6
Michałow	226	105	121	26	37	62	75	17	9
Nipkowie	312	153	159	41	45	92	100	20	14
Olbrachtowo	31	16	15	1	2	12	12	3	1
Olbrachtówko	177	90	87	32	29	47	55	11	3
Piotrkowo	353	165	188	53	76	94	100	18	12
Redaki	261	125	136	29	44	71	88	25	4
Różanki	108	52	56	19	24	28	29	5	3
Różnowo	351	178	173	53	47	104	120	21	6
Rudniki	146	74	72	26	24	38	42	10	6
Stawiec	17	8	9	3	2	3	7	2	0
Ulnowo	530	272	258	66	66	155	171	51	21
Wądoły	35	13	22	6	9	7	13	0	0
Wiśniówek	121	61	60	21	20	31	38	9	2
Zieleń	40	21	19	7	4	14	15	0	0
Żakowice	91	41	50	13	15	21	33	7	2

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Suszu

Jak wynika z powyższej tabeli mieszkańcy Susza stanowią ok 43% wszystkich mieszkańców gminy. Poza miastem, najwięcej osób mieszka we wsi Kamieniec i Ulnowo. Najmniej natomiast we wsi Brusiny Małe, Lisiec i Stawiec – zaledwie 33 osoby.

Tabela 3: Mieszkańcy gminy Susz (zameldowani na pobyt czasowy) – stan na dzień 31.12.2012r.

Miejscowość	Ogółem	K	M	0-19 lat		K 20-60 lat	M 20-65 lat	K pow. 60 lat	M pow. 65 lat
				K	M				
Razem:	255	140	115	42	44	86	66	12	5
Susz	108	57	51	15	19	37	29	5	3
Wsie	147	83	64	27	25	49	37	7	2

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Suszu

Tabela 4: Mieszkańcy gminy Susz wg wieku – stan na dzień 31.12.2012 r.

	0-6		7-15		16-19		20-60	20-65	Pow. 60	Pow. 65	Razem		
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K+M
2008	559	594	794	818	444	478	3813	4322	1005	450	6615	6662	13277
2009	574	613	762	784	431	465	3840	4367	1040	450	6647	6679	13326
2010	581	618	726	769	433	429	3811	4411	1063	451	6614	6678	13292
2011	600	620	725	760	408	398	3801	4443	1075	453	6609	6674	13283
2012	589	629	707	736	372	377	3806	4450	1102	461	6576	6653	13229

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Suszu

Jak wynika z zestawienia, liczba mieszkańców gminy Susz w badanym okresie nieznacznie zmalała – o 48 osób. Systematyczny spadek ogólnej liczby ludności zamieszkałej w gminie wykazuje jednak równowagę sił, chociaż analiza zróżnicowania w poszczególnych grupach wiekowych wykazuje pewną dysharmonię. Uwidacznia się niedobór kobiet w grupach wieku produkcyjnego i w wieku rozrodczym. Przewaga liczby kobiet następuje dopiero w grupie wiekowej powyżej 50 roku życia. Niedobór kobiet w grupach wieku produkcyjnego ma więc negatywne skutki dla reprodukcji ludności i dla ekonomicznego rozwoju gminy. Następstwem tego stanu są m. in. zmniejszające się udział i liczba dzieci w wieku przedszkolnym i szkoły podstawowej oraz spadek ilości zawieranych małżeństw.

Analizując strukturę wieku ludności gminy, wyróżniono jej 3 podstawowe kategorie, istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

a) ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku 0-15 lat,

b) ludność w wieku produkcyjnym, w tym:

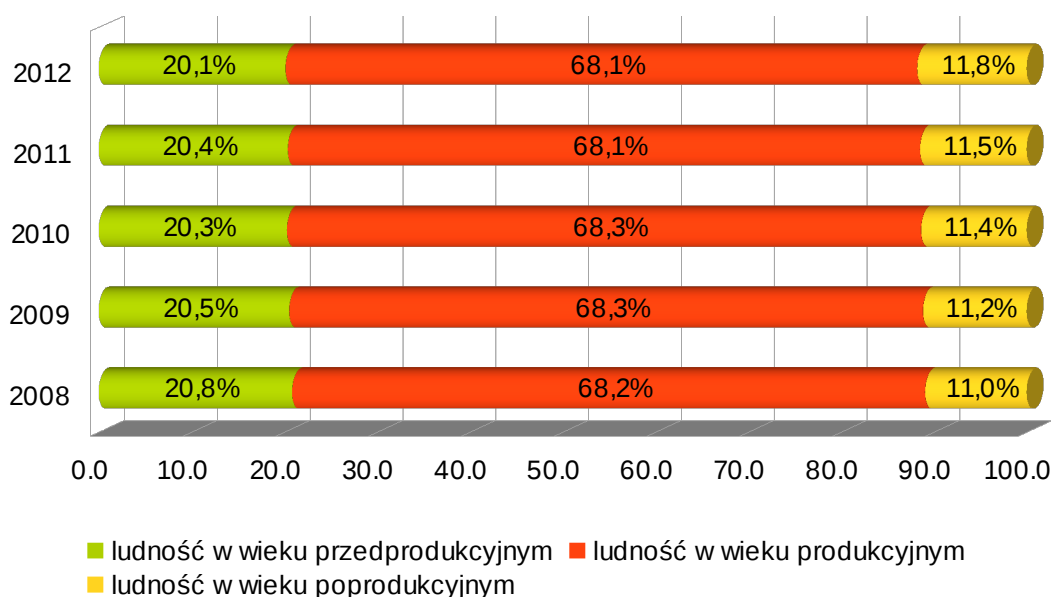
- kobiety: 16-60 lat
- mężczyźni: 16-65 lata,

c) ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym:

- kobiety: 60 lat i więcej
- mężczyźni: 65 lat i więcej.

Poniższy wykres prezentuje przemiany liczebności ludności gminy Susz w tych trzech grupach wiekowych na przestrzeni ostatnich kilku lat.

Wykres 1: Liczba osób w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Susz w latach 2008-2012

W ostatnich 5 latach minimalnie spadł udział osób młodych w społeczności gminy Susz – na koniec 2012 r. ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,10 % ogólnej liczby mieszkańców. Zwiększył się z kolei odsetek osób w wieku poprodukcyjnym.

2.3. Podmioty gospodarcze i rolnictwo

Gospodarczym fundamentem gminy Susz jest produkcja rolna i przetwórstwo rolno-spożywcze. Dużą dynamiką rozwoju charakteryzuje się również przemysł lekki. Gmina Susz posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę dla rolnictwa. Restrukturyzowane rolnictwo i nie w pełni wykorzystane możliwości produkcyjne stanowią doskonałą bazę surowcową dla przetwórstwa. Z kolei unikalne walory krajobrazowe i turystyczne tworzą podstawy do rozwoju turystyki i agroturystyki.

Na terenie gminy funkcjonuje obecnie 526 podmiotów gospodarczych (dane z CEIDG z dn. 15.05.2013 r.) Większość z zarejestrowanych firm stanowią podmioty małe – większość z nich działa w formie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

O charakterze lokalnej gospodarki wiele mówi struktura branżowa:

- handel hurtowy i detaliczny
- branża budowlana
- działalność usługowa

- transport
- ochrona zdrowia i opieka społeczna.

Tabela 5: Główni pracodawcy

1	Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowo - Usługowe „ROLMAX” Sp. z o. o. - Susz- producent wysoko przetworzonych mrożonek garmazeryjnych
2	„AGROLOK GOLUB” s. c. - Golub Dobrzyń – Oddział w Suszu – autoryzowany dystrybutor nawozów mineralnych, środków ochrony roślin, komponentów do produkcji pasz, materiałów budowlanych
3	Spółdzielnia Mleczarska „MLEKOVITA” - Susz
4	PPHU „WARS-POL” Sp. z o.o. W Emilianowie – zakład przetwórstwa mięsa drobiowego
5	Gospodarstwo Rolne w Piotrkowie – Teresa Ten-Elsen – produkcja jaj konsumpcyjnych
6	Warmińskie Zakłady Produkcyjne „INCO-VERITAS” S.A. - Susz – chemia gospodarcza, nawozy ogrodnicze
7	Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy „JURKOP” s.c. - Olbrachtówko- producent stolarki budowlanej, meble na zamówienie
8	Grupa Kapitałowa Petrochemii Płock „PETROGAZ” -Redaki – rozlewnia gazu płynnego propan-butan, dystrybucja gazu
9	Nadleśnictwo Susz – administrowanie lasami państwowymi, gospodarka leśna
10	Gminna Spółdzielnia Susz – handel detaliczny i hurtowy
11	PPHU „AMEX-BĄCZEK” S.J. w Falknowie – stolarka drzewiowa, okienna, itp.
12	Zakład Produkcyjny „JAGRAM-PRO” S.A. - produkcja mebli ogrodowych, altan, palet, itp
13	Zakład Odzysku Odpadów Komunalnych „USKOM” w Różance
14	„MARKOP” Sp. J. Babięty Wielkie – stolarka drzewiowa, schody, itp.
15	Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Suszu
16	Dom Pomocy Społecznej w Suszu

Źródło: Opracowanie własne

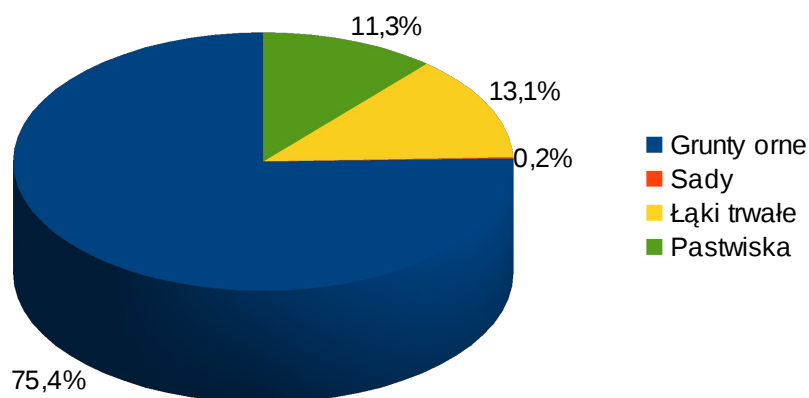
Istotną część w działalności gospodarczej mieszkańców gminy Susz stanowi rolnictwo. Użytki rolne stanowią około 59% obszaru. Na terenie gminy Susz występują przede wszystkim gleby o średniej klasie bonitacyjnej (w większości IV, IV a).

Tabela 6: Powierzchnia użytków rolnych

Powierzchnie użytków rolnych	Powierzchnia (w ha)				
	2008	2009	2010	2011	2012
Grunty orne	11062	11095	11066	11058	11016
Sady	23	23	23	23	23
Łąki trwałe	1920	1902	1903	1935	1921
Pastwiska	1750	1662	1661	1661	1657
ogółem	14755	14682	14653	14677	14617

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Suszu

Wykres 2: Struktura gruntów w gminie Susz (2012 r.)

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Suszu

Jak wynika z danych przedstawionych na Wykresie 2 struktura gruntów wskazuje na rolniczy charakter gminy. Największy obszar zajmują grunty rolne, najmniejszy natomiast sady – tylko 23 ha.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie własności gruntów. Większość z nich jest w posiadaniu indywidualnych gospodarstw rolnych.

Tabela 7: Zestawienie zbiorcze własności gruntów

	Rolnictwo indywidualne	Spółki prywatne	Agencja Nieruchomości	Inni właściciele
Grunty rolne	5352	602	695	4367
Sady	18	0	1	4
Łąki trwałe	1001	69	123	728
Pastwiska	774	95	139	649

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Suszu

2.4. Poziom życia mieszkańców

Zagadnienie poziomu życia ludności jest jednym z priorytetowych obszarów w polityce społecznej i w strategiach rozwoju społeczno-gospodarczego. Jest ono bezpośrednio zależne od potencjału gospodarczego i aktywności ekonomicznej gminy, co przekłada się na poziom dochodów mieszkańców regionu. Mniejsza wartość przeciętnego miesięcznego dochodu na jedną osobę oraz mniejsza wartość przeciętnych wydatków w gospodarstwach przedkładają się na niższy poziom życia jego mieszkańców. W analizie poziomu życia duże znaczenie mają również procesy demograficzne, których tempo zmian w liczbie i strukturze ludności wpływa na zakres i charakter potrzeb społecznych. Poziom życia mieszkańców gminy można określić na podstawie materialnej sytuacji gospodarstw domowych (m. in. sytuacji mieszkaniowej) oraz niematerialnych aspektów życia, na które składają się m. in.: ochrona zdrowia, edukacja, kultura czy bezpieczeństwo publiczne.

2.4.1. Warunki mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe gminy Susz stanowią 354 lokale mieszkalne, z czego 7 to lokale socjalne, o łącznej powierzchni użytkowej 16.128,67 m² mieszczące się w 99 budynkach. Średnia powierzchnia jednego lokalu mieszkalnego wynosi 45,56 m². Stan techniczny budynków jest średni. Lokale mieszkalne znajdują się w większości w budynkach wzniesionych przed 1945 rokiem.

Lokale mieszkalne i budynki wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu gminy zarządzane są przez Zakład Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Suszu. Większość z nich to budynki stare, wybudowane przed 1945 rokiem. Zestawienie budynków w zależności od roku budowy obrazuje Tabela 8.

Tabela 8: Zestawienie budynków w zależności od roku budowy

Rok budowy	Ilość budynków	Ilość mieszkań
Do 1945 r.	87	292
1963-1981	12	62
Razem	99	354

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Suszu

Większość lokali mieszkalnych i budynków wchodzących w skład zasobu gminy jest w średnim i złym stanie technicznym (Tabela 9).

Tabela 9: Stan techniczny zasobu mieszkaniowego gminy Susz

Liczba budynków mieszkalnych	Stan techniczny					
	Dobry	% udziału	Średni	% udziału	Zły	% udziału
99	20	20.2	45	45.45	34	34.34

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Suszu

Liczba znajdujących się na terenie gminy Susz lokali socjalnych jest niewystarczająca, aby zaspokoić potrzeby mieszkaniowe osób i rodzin o niskich dochodach, którym ustawowo przysługuje pomoc w zapewnieniu mieszkania ze strony Gminy, jak też zrealizować wyroki eksmisyjne z przyznanym prawem do lokalu socjalnego.

W celu zwiększenia liczby lokali socjalnych Urząd Miejski w Suszu zamierza pozyskiwać, dokonując stosownych adaptacji, pomieszczenia lub budynki pełniące dotychczas inne funkcje. Dążąc do zwiększenia racjonalizacji wykorzystania zasobu mieszkaniowego podjęto także działania zmierzające do intensyfikacji zmian lokali mieszkalnych, stosownie do potrzeb i możliwości finansowych najemców. Dodatkowo wprowadzono zasadę najmu lokalu po remoncie na koszt własny najemcy, co znacznie przyspieszyło ponowne zasiedlenie lokali jak również wyeliminowało koszty ich utrzymania w czasie remontu oraz koszty przeprowadzania remontu.

2.4.2. Ochrona zdrowia

Za świadczenie usług podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Susz odpowiedzialne są placówki Niepublicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej „Unimed” oraz „Medyk”. Placówki te łącznie zatrudniają 8 lekarzy, 3 lekarzy stomatologów i 7 pielęgniarek. W ośrodku w Suszu mieści się poradnia dla dorosłych, pediatryczna, chirurgiczna, stomatologiczna, laryngologiczna i ginekologiczna; wykonywane są szczepienia dla dzieci i zabiegi iniekcyjne. NZOZ świadczy usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

Specjalistyczną pomoc mieszkańcy mogą uzyskać w Przychodni Zdrowia w Iławie, a leczenie szpitalne w Szpitalu Powiatowym w Iławie, a w szczególnych przypadkach w Szpitalu w Prabutach.

Od 2000 r. na terenie gminy Susz działa Praktyka Grupowa „Zdrowie”. Tworzy ją pięć pielęgniarek środowiskowo-rodzinnych, z których każda ma swój teren, którym się opiekuje. Do zakresu pielęgniarek należą wizyty domowe w celu realizacji świadczeń profilaktycznych, diagnostycznych, patronaży u dzieci oraz wykonywanie zabiegów u obłożnie i przewlekle chorych. Od początku działalności z usług pielęgniarskich skorzystało około 28000 osób.

2.4.3. Edukacja

Na terenie gminy Susz funkcjonują szkoły publiczne: gimnazjum, 6 szkół podstawowych (5 z oddziałami przedszkolnymi), przedszkole, a także Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych.

Dowożonych jest średnio ponad 46% uczniów na trasach, których łączna dzienna długość wynosi około 13-14 kilometrów.

Ze względu na mniejszą odległość szkoły od miejsca zamieszkania kilkoro dzieci kształci się w szkołach leżących na terenie innych gmin – w Szkole Podstawowej w Ząbrowie (6 dzieci) i Gałdowie (2 dzieci), a także w Gimnazjum w Ząbrowie (5 dzieci).

Sieć szkół w gminie obejmuje 6 szkół podstawowych, gimnazjum i Zespół Szkół. Szkoły podstawowe znajdują się w Suszu, Jawtach Wielkich, Piotrkowie, Babiętach Wielkich, Lubnowych Wielkich i Kamieńcu. Gimnazjum i Zespół Szkół mieszczą się w mieście Susz.

Tabela 10: Stan instytucji oświatowych w gminie Susz w roku szkolnym 2012/2013

Placówka	Liczba sal dydaktycznych	Powierzchnia użytkowa (w m ²)	Sale gimnastyczne	Powierzchnia sali gimnastycznej (w m ²)
Gimnazjum Susz	20	1055	2	153
SP Susz	27	1190	1	260
SP Jawty Wielkie	7	365	-	-
SP Piotrkowo	12	344	Pomieszczenie zastępcze	60
SP Babięty Wielkie	13	489	1	472
SP Lubnowy Wielkie	8	784	1	68
SP Kamieniec	10	580.11	1	149.18
Zespół Szkół	25	3829	2	582
Przedszkole publiczne	9	608	Pomieszczenie zastępcze	80

Źródło: Opracowano na podstawie danych z instytucji oświatowych

Jak wynika z powyższej tabeli szkoły podstawowe, znajdujące się na terenie gminy Susz, dysponują łącznie 77 salami dydaktycznymi i 4 salami gimnastycznymi. Gimnazjum natomiast posiada 20 sal dydaktycznych i 2 sale gimnastyczne.

Według stanu na dzień 31.12.2012 r. liczba uczniów uczęszczających do szkoły podstawowej wynosiła 983 osoby, a do gimnazjum 460 osób.

Tabela 11: Liczba uczniów latach 2008-2012

Placówka \ Stan na dzień	31.12.2008 r.	31.12.2009 r.	31.12.2010 r.	31.12.2011 r.	31.12.2012 r.
Gimnazjum Susz	550	506	487	481	460
SP Susz	607	588	571	565	542
SP Jawty Wielkie	106	105	101	118	108
SP Piotrkowo	76	76	75	68	61
SP Babięty Wielkie	129	123	121	126	125
SP Lubnowy Wielkie	61	57	66	70	69
SP Kamieniec	75	77	79	76	78
Zespół Szkół	354	361	364	382	347
RAZEM	1958	1893	1864	1886	1790

Źródło: Opracowano na podstawie danych z instytucji oświatowych

Jak wynika z powyższych danych liczba uczniów w szkołach na terenie gminy Susz systematycznie maleje. Wyjątek stanowi 2011 r. gdzie zanotowano minimalny wzrost. Zmniejszająca się liczba uczniów może być spowodowana wynikiem malejącego przyrostu naturalnego.

Na terenie miasta znajduje się jedna szkoła średnia – Zespół Szkół im. Ireny Kosmowskiej. Obecnie w skład Zespołu Szkół wchodzi następujące oddziały:

- a) Technikum Ekonomiczne
- b) Technikum Żywnienia i Gospodarstwa Domowego
- c) Technikum Informatyczne
- d) Technikum Obsługi Turystycznej
- e) Technikum Organizacji Usług Gastronomicznych
- f) Technikum Hotelarskie
- g) Zasadnicza Szkoła Zawodowa - kucharz małej gastronomii, 2 letnia
- h) Zasadnicza Szkoła Zawodowa - Wielozawodowca, 3 letnia
- i) Liceum Uzupełniające na podbudowie ZSZ - wieczorowe
- j) Policealne Studium Zawodowe dwuletnie - Technik administracji (zaoczne)

Szkoła jest właścicielem sali gimnastycznej z nowoczesną powierzchnią PULASTIC 2000, siłowni z 14-stanowiskowym atlasem, boiska, biblioteki, czyteln. Szkoła posiada także gabinety przedmiotowe i pracownie specjalistyczne: 2 pracownie komputerowe, laboratorium języków obcych, pracownię technicznych środków obsługi biura, pracownię ekonomiczną, 2 pracownie gospodarstwa domowego.

Tabela 12: Dane liczbowe dotyczące przedszkola publicznego

Lp.	Przedszkole publiczne	Rok				
		2008	2009	2010	2011	2012
1	Liczba miejsc	120	120	120	230	230
2	Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych	12	13	13	17	17
3	Liczba dzieci przebywających do 9,5 h dziennie (6 ³⁰ -16 ⁰⁰)	98	125	150	152	160
4	Liczba dzieci przebywających do 4,5 h dziennie na zmiany (7 ⁰⁰ -11 ³⁰ , 11 ³⁰ -16 ⁰⁰)	81	79	60	117	111
5	Łączna liczba dzieci	179	204	210	269	271

Źródło: Opracowano na podstawie danych przedszkola publicznego

Jak wynika z danych z powyższej tabeli do przedszkola publicznego uczęszcza coraz więcej dzieci. Było to możliwe dzięki przeprowadzonej rozbudowie budynku.

Na terenie Susza funkcjonuje również od 2011 roku przedszkole niepubliczne. Z roku na rok cieszy się ono coraz większym powodzeniem. W 2012 roku do przedszkola uczęszczało 23 dzieci, czyli o 4 osoby więcej niż w 2011 roku.

Tabela 13: Dane liczbowe dotyczące przedszkola niepublicznego

Lp.	Przedszkole niepubliczne	Rok	
		2011	2012
1	Liczba miejsc	60	60
2	Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych	2	2
3	Liczba dzieci przebywających do 9,5 h dziennie (6 ³⁰ -16 ⁰⁰)	10	17
4	Liczba dzieci przebywających do 4,5 h dziennie na zmiany (7 ⁰⁰ -11 ³⁰ , 11 ³⁰ -16 ⁰⁰)	9	6
5	Łączna liczba dzieci	19	23

Źródło: Opracowano na podstawie danych przedszkola niepublicznego

Tabela 14: Kwalifikacje kadry pedagogicznej w latach 2008 -2012

Lata	Liczba etatów nauczycieli				Poziom wykształcenia*	
	SP	Gimnazjum	Zespół Szkół	Razem	MGR	WZ
2008	101.79	45	29.69	176.48	154.69	13
2009	105.62	43.5	30.74	179.86	156.74	12
2010	100.57	42.8	30.74	174.11	155.74	11
2011	96.68	42.4	28.33	167.41	153.33	7
2012	94.46	39.36	27.83	161.65	152.86	7

* poziom wykształcenia ustalony bez danych Szkoły Podstawowej w Kamieńcu

Kadra pedagogiczna u ostatnich latach uległa zmniejszeniu. Z informacji zawartych w tabeli wynika również, że nauczyciele w większości posiadają wykształcenie wyższe magisterskie. Nieliczni, bo tylko 7 osób posiada wykształcenie wyższe zawodowe.

W latach 2008-2012 szkoły z terenu gminy Susz realizowały Rządowy program pomocy uczniom - „Wyprawka szkolna”. Założeniem tego programu było wyrównanie szans edukacyjnych i wspieranie rozwoju edukacyjnego uczniów oraz dofinansowanie zakupu podręczników dla dzieci rozpoczynających naukę w danym roku szkolnym. W 2010 r. założenia rozszerzono o dofinansowanie zakupu podręczników do kształcenia ogólnego, w tym specjalnego, dla uczniów słabo widzących, niesłyszących, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Pomoc w formie dofinansowania zakupu podręczników przysługiwała dzieciom pochodzącym z rodzin spełniających kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Tabela 15: Wyprawki szkolne w latach 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
SP Piotrkowo	31	30	18	28	32
SP Susz	0	90	85	90	128
SP Kamieniec	21	24	7	15	24
SP Jawty Wielkie	22	9	15	39	35
SP Babięty Wielkie	28	21	31	28	37
SP Lubnowy Wielkie	20	16	14	20	22
Gimnazjum Susz	0	43	42	43	1
Zespół Szkół	0	0	1	1	29
RAZEM	122	233	212	264	308

Źródło: Opracowano na podstawie danych szkół z terenu gminy Susz

2.4.4. Kultura i sport

Sprawami kultury na terenie gminy zajmuje się Suski Ośrodek Kultury. Głównym celem jego działalności jest stymulowanie oraz wspierania aktywnego i kreatywnego uczestnictwa w kulturze mieszkańców gminy Susz. Zadania Suskiego Ośrodka Kultury to przede wszystkim:

- a) wychowanie, edukacja i upowszechnianie kultury,

- b) gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie i udostępnianie dóbr kultury,
- c) integrowanie społeczności lokalnej poprzez współtworzenie warunków do kultywowania i rozwijania środowiskowych wartości kulturowych,
- d) stwarzanie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką,
- e) rozpoznanie, rozbudzenie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych,
- f) wspieranie organizacji ruchu kulturalnego,
- g) współdziałanie z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami o podobnych celach i zadaniach w kraju i zagranicą,
- h) organizowanie koncertów zespołów muzycznych i spektakli teatralnych, a także konkursów i przeglądów,
- i) organizacja imprez rekreacyjno-sportowych.

Suski Ośrodek Kultury skupia przede wszystkim dzieci i młodzież, które podejmują aktywną działalność w różnych formach, np. kół i sekcji zainteresowań (muzyki, teatru, recytacji).

Na terenie gminy znajduje się 19 świetlic wiejskich (Lubnowy Małe, Rożnowo, Kamieniec, Bornice, Jakubowo Kisielickie, Bałszyce, Jawty Wielkie, Nipkowie, Emilianowo, Krzywiec, Redaki, Ulnowo, Januszewo, Żakowice, Brusiny, Chełmżyca, Michałowo, Czerwona Woda, Piotrkowo), oraz 1 świetlica mieszcząca się w Suszu przy ul. Koszarowej.

Na terenie Susza działa Miejska Biblioteka Publiczna. Posiada ona 2 filie – w Bałszycach i Redakach. Znajduje się w nich ogółem 14 800 książek w tym:

- a) 7 000 dla dorosłych,
- b) 3 800 dla dzieci,
- c) 4 000 literatury popularno - naukowej.

Na terenie gminy Susz znajdują się:

- a) hala sportowo-widowiskowa (posiadająca trybuny na 300 miejsc, salę treningową, saunę, siłownię, salę do aerobiku, a także salę konferencyjną),
- b) Stadion Miejski przy ul. Leśnej (posiadający boisko do piłki nożnej, bieżnię, kort tenisowy),
- c) Orlik 2012 (bezpłatny kompleks boisk sportowych: do piłki nożnej, koszykówki i siatkówki, wraz z szatniami i zapleczem socjalnym),
- d) boiska sportowe w: Nipkowie, Czerwonej Wodzie, Kamieńcu, Redakach, Lubnowych, Bałszycach, Bronowie oraz Jakubowie Kisielickim,
- e) sale gimnastyczne w: Gimnazjum, Szkole Podstawowej w Suszu, Szkole Podstawowej

w Babiętach Wielkich, Szkole Podstawowej w Lubnowych, Szkole Podstawowej w Kamieńcu, a także w Zespole Szkół w Suszu.

Działalność sportową na terenie Susza prowadzi m. in. Centrum Sportu i Rekreacji im. Jana Pawła II. Centrum organizuje zawody oraz turnieje. Prowadzi również zajęcia w następujących sekcjach sportowych, np. tenis stołowy. Prowadzi także zajęcia aerobiku, piłki siatkowej.

Niebagatelną rolę CSiR pełni również w utrzymaniu, administrowaniu i rozwijaniu istniejącej bazy sportowo- rekreacyjnej.

Przedmiotem działalności Centrum Sportu i Rekreacji jest:

- a) organizowanie i koordynowanie imprez sportowo – rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, a także osób dorosłych,
- b) upowszechnianie i rozwijanie sportu i rekreacji w gminie i mieście,
- c) prowadzenie zajęć w zespołach sportowo- rekreacyjnych, także dla osób niepełnosprawnych,
- d) zaspokajanie potrzeb mieszkańców miasta w zakresie sportu i rekreacji,
- e) inspirowanie i otaczanie opieką inicjatyw w zakresie aktywnego wypoczynku dzieci, młodzieży, dorosłych oraz osób niepełnosprawnych,
- f) aktywne uczestnictwo w rozwoju sportu szkolnego,
- g) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przeciwdziałania narkomanii poprzez zajęcia sportowe, rekreacyjne stymulujące równowagę psychofizyczną dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych,
- h) współpraca z krajowymi i zagranicznymi związkami sportowymi, placówkami oświatowymi oraz innymi instytucjami, stowarzyszeniami, klubami w tym także działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych oraz organizacjami sportowymi i kulturalnymi,
- i) zarządzanie bazą sportowo- rekreacyjną,
- j) nawiązanie współpracy z instytucjami, stowarzyszeniami i klubami sportowymi realizującymi zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w celu udostępniania i wykorzystywania bazy centrum do celów rehabilitacyjnych.

Centrum Sportu i Rekreacji doskonale wykorzystuje naturalne warunki geograficzno- przyrodnicze miasta organizując szereg imprez plenerowych. Obok turniejów siatkówki plażowej, koszykówki i plażowej piłki nożnej są to różnego rodzaju imprezy jak festyny, pikniki rowerowe, biegi masowe, przełajowe, "po zdrowie", różne formy zabaw rekreacyjnych dla najmłodszych. Imprezy te w większości są otwarte i bezpłatne- ich celem jest propagowanie

zdrowego stylu życia i popularyzacja aktywnych form wypoczynku sprzyjających zdrowiu i dobremu samopoczuciu naszych mieszkańców. Imprezy te przeznaczone są głównie dla osób niezrzeszonych i amatorsko uprawiających sport.

Odrębną formą działalności CSiR jest organizacja imprez sportowych o zasięgu ogólnopolskim, które z jednej strony promują miasto, z drugiej zaś umożliwiają jego mieszkańcom uczestniczenie w widowisku sportowym na wysokim poziomie. Wydarzeniem taki jest organizacja Triathlonu.

2.4.5. Bezpieczeństwo publiczne

Przestępczość jest jednym ze zjawisk społecznych, które mają negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. W Suszu funkcjonuje Komisariat Policji, obejmujący swoim działaniem teren gminy i miasta. Komisariat jest jednostką podległą Komendzie Powiatowej Policji w Iławie.

Tabela 16: Wykroczenia w latach 2009 - 2012

Rok	Wnioski kierowane do Sądu [szt]	Mandaty karne [szt]
2009	88	573
2010	91	574
2011	137	508
2012	124	464

Źródło: Opracowano na podstawie danych Komisariatu Policji w Suszu

Według danych Komisariatu Policji w Suszu liczba popełnionych w 2012 r. przestępstw, w porównaniu do 2011 r. zmalała, co przedstawia poniższa tabela:

Tabela 17: Liczba przestępstw w latach 2009-2012

Rok	Liczba przestępstw
2009	286
2010	234
2011	328
2012	303

Źródło: Opracowano na podstawie danych Komisariatu Policji w Suszu

W gminie funkcjonują 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej – w Suszu, Redakach, Babiętach i Jakubowie Kisielickim.

Ilość zdarzeń będących przedmiotem interwencji OSP na terenie gminy Susz przedstawia

poniższa tabela.

Tabela 18: Interwencje OSP w Suszu

Rok	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Wypadki	Razem
2008	49	64	10	123
2009	58	30	11	99
2010	46	27	18	91
2011	59	29	12	100
2012	39	51	8	98

Źródło: Opracowano na podstawie danych OSP w Suszu

3. DIAGNOZA OBSZARU POLITYKI SPOŁECZNEJ W GMINIE SUSZ

3.1. Pomoc społeczna w gminie Susz

3.1.1. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

W gminie Susz problemami pomocy społecznej zajmuje się przede wszystkim Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który współpracuje z innymi instytucjami, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, kościołami oraz innymi osobami fizycznymi i prawnymi działającymi na terenie gminy.

W zakresie pomocy społecznej M-GOPS realizuje zadania własne i zlecone.

Do najważniejszych zadań własnych gminy wynikających z ustawy o pomocy społecznej należą:

- 1) koordynacja realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- 2) sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej,
- 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i zasiłków specjalnych celowych,
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom mniemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów *o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia*,
- 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
- 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi z matką, ojcem lub rodzeństwem,
- 10) pracę socjalną,
- 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych,

- 13) tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną,
- 14) dożywianie dzieci,
- 15) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- 16) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- 17) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- 18) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- 19) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
- 20) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- 21) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 22) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- 23) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- 24) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- 25) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Do zadań zleconych Ośrodka z zakresu pomocy społecznej należą w szczególności:

- 1) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
- 3) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 4) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój

specjalistycznego wsparcia,

- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom,
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Ponadto do zadań Ośrodka:

- z zakresu świadczeń rodzinnych należy prowadzenie postępowań dotyczących przyznawania i wypłacania świadczeń rodzinnych,
- z zakresu pomocy osobom uprawnionym do alimentów należy podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych, prowadzenie postępowań i wydawanie w tych sprawach decyzji oraz prowadzenie postępowań w sprawie świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy w szczególności obsługa organizacyjno-techniczna zespołu interdyscyplinarnego,
- z zakresu świadczeń dla uczniów należy przyznawanie pomocy materialnej o charakterze socjalnym.

Do zadań Ośrodka z zakresu wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej należy w szczególności:

- a) praca z rodziną,
- b) przydzielenie rodzinie asystenta rodziny
- c) sprawy dotyczące ustanowienia rodziny wspierającej,
- d) prowadzenie postępowań w sprawach z zakresu wspierania rodziny oraz wydawania w tych sprawach decyzji.

Do zadań Ośrodka należy także prowadzenie postępowań w sprawach dodatków mieszkaniowych.

Realizację zadań w najważniejszych kategoriach udzielnej pomocy obrazują poniższe zestawienia:

Tabela 19: Zasiłki okresowe realizowane przez M-GOPS w Suszu w latach 2010-2012

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Liczba rodzin otrzymujących zasiłek okresowy	724	710	793
Liczba świadczeń	4,140	4,664	4,784
Kwota świadczeń w złotych	1,157,361	1,315,346	1,624,463

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Zasiłek okresowy przyznawany jest dla osób spełniających kryterium dochodowe i znajdujących się w jednej z ciężkich sytuacji życiowych, tj. m. in. bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba. W latach 2010 i 2011 liczba osób korzystających ze wsparcia w formie zasiłku okresowego utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Jednak w 2012 r. wzrosła - mogło to być spowodowane podwyższeniem kryterium dochodowego.

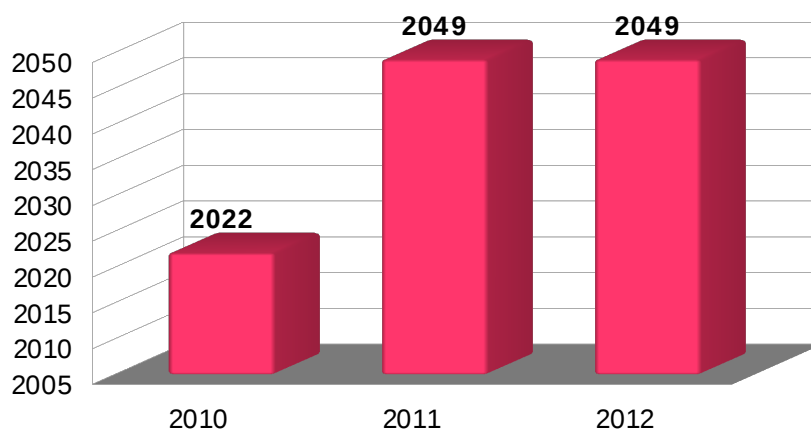
Innym zasiłkiem, przyznawanym przez Miejsko-Gminny ośrodek pomocy Społecznej w Suszu, jest zasiłek celowy. Otrzymywały go osoby w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków, opału, odzieży, remontu. Przez badane lata liczba osób korzystających z pomocy w tej formie utrzymuje się na podobnym poziomie.

Tabela 20: Zasiłki celowe

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Liczba rodzin otrzymujących zasiłek celowy	733	717	722
Kwota świadczeń w złotych	226,534	271,557	238,319

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Wykres 3: Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w latach 2010-2012

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Analizując powyższy wykres można zauważyć, że w ostatnich latach liczba osób, którym udzielono przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suszu wsparcia, utrzymuje się na podobnym poziomie.

Podstawowym powodem przyznania pomocy jest ubóstwo. Polskie ubóstwo nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji finansowej, lecz zaczyna nabierać cech trwałości. Bardzo niepokojące jest zjawisko popadania w ubóstwo rodzin, które pomimo

aktywności zawodowej osiągają bardzo niskie dochody. Obserwujemy też zjawisko dziedziczenia biedy.

Przyczyny ubóstwa można podzielić na: długotrwałą chorobę, alkoholizm, niepełnosprawność, wielodzietność, bezrobocie i coraz częściej starość.

Bardzo istotną rolę w pomocy rodzinie odgrywają świadczenia rodzinne obejmujące zasiłek rodzinnym wraz z dodatkami, zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne. Wszystkie wymienione świadczenia mają służyć pomocą rodzinie, które wykorzystując własne środki i możliwości nie są w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb, a przede wszystkim potrzeb związanych z wydatkami na utrzymanie dzieci. Informacje zawarte w tym zakresie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 21: Zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne oraz świadczenia pielęgnacyjne

Rok	Rodzaj świadczenia	Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami	Zasiłki pielęgnacyjne	Świadczenia pielęgnacyjne
2010	Liczba osób	1,088	860	128
	Kwota świadczeń w złotych	3,598,590	1,578,960	787,368
2011	Liczba osób	1,027	909	249
	Kwota świadczeń w złotych	3,322,123	1,668,771	1,529,011
2012	Liczba osób	935	910	331
	Kwota świadczeń w złotych	3,068,783	1,669,995	2,048,837

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Na podstawie danych z Tabeli 21 można stwierdzić, że liczba osób uprawnionych i korzystających z pomocy w formie świadczeń rodzinnych zmniejszyła się. Przybywa natomiast osób pobierających zasiłki i świadczenia pielęgnacyjne. Wraz ze wzrostem wypłacanych świadczeń zaobserwować można wzrost wydatków, który generowany jest przez wzrost liczby świadczeń pielęgnacyjnych, a także wzrost wartości zasiłków rodzinnych.

Tabela 22: Świadczenie alimentacyjne

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	121	131	133
Kwota świadczeń w złotych	696,573	777,495	816,810

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Jak wynika z powyższej tabeli liczba osób otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego od 2010 roku utrzymuje się na podobnym poziomie.

Inną formą pomocy, oferowaną przez M-GOPS w Suszu jest dodatek mieszkaniowy. Przyznawany jest on dla osób, które nie są w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania. Umożliwia on opłacenie czynszu oraz innych wydatków mieszkaniowych. Liczbę osób otrzymujących dodatki mieszkaniowe obrazuje poniższa tabela:

Tabela 23: Dodatki mieszkaniowe

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	395	367	332
Kwota świadczeń w złotych	348,000	325,000	318,000

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

W porównaniu do lat ubiegłych w 2012 r. liczba rodzin, którym przyznano dodatek mieszkaniowy zmalała.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suszu udziela również pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów, których status społeczno-ekonomiczny rodzin nie pozwala na pełny i swobodny rozwój. Stypendia przyznawane są w dwóch transzach – wiosennej i jesiennej. W roku szkolnym 2012/2013 zaobserwować można wzrost liczny osób korzystających z tej formy pomocy.

Tabela 24: Stypendia szkolne

Rok szkolny	Transza	Liczba korzystających
2010/2011	wiosenna	644
2011/2012	jesienna	640
	wiosenna	638
2012/2013	jesienna	748

Źródło: Opracowano na podstawie danych UM i M-GOPS w Suszu

Uczniom znajdującym się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia lasowego przyznawane są zasiłki szkolne – w roku szkolnym 2011/2012 taki zasiłek przyznano 2 osobom.

Do pełniejszego ujęcia diagnozy problemów społecznych konieczne jest przeanalizowanie powodów ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej – co pozwoli na właściwe rozpoznanie potrzeb społecznych, a także będzie miało wpływ na określenie kierunków polityki społecznej gminy Susz. Poniższa tabela przedstawia powody udzielania pomocy i liczbę świadczeniobiorców Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu w przekroju ostatnich czterech lat.

Tabela 25: Przyczyny udzielania pomocy przez M-GOPS oraz liczba osób nią objęta w latach 2009-2012

PRZYCZYNY	Liczba rodzin (osób w rodzinach) objętych pomocą społeczną			
	2009	2010	2011	2012
Ubóstwo	690 (2508)	829 (2843)	816 (2682)	878 (2784)
Bezrobocie	733 (2700)	790 (2803)	793 (2733)	745 (2509)
Niepełnosprawność	344 (1005)	393 (1137)	393 (1084)	388 (1036)
Długotrwała lub ciężka choroba	382 (1238)	400 (1269)	336 (997)	492 (1353)
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	299 (1328)	339 (1510)	237 (926)	210 (704)
Alkoholizm	23 (68)	36 (101)	35 (88)	45 (102)
Potrzeba ochrony macierzyństwa	107	169	203	203
W tym wielodzietność	102 (635)	163	202	199
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	14 os.	13 (17)	20 (40)	18 (35)
Zdarzenia losowe	6 (12)	7 (19)	11 (28)	5 (19)

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Główną przyczyną udzielania świadczeń z pomocy społecznej jest ubóstwo. Jest to niewątpliwie spowodowane dużym bezrobociem na terenie gminy Susz. Pomoc w formie zasiłków przeznaczana jest na zaspokojenie podstawowych potrzeb egzystencjalnych rodziny. W przypadku, gdy istnieje prawdopodobieństwo niewłaściwego wykorzystywania środków pieniężnych w związku z występowaniem problemu alkoholowego lub niewydolności wychowawczej, wtedy pomoc jest przyznawana w formie bezgotówkowej (bony żywnościowe).

Od 2008 r. realizowany jest przez M-GOPS w Suszu projekt systemowy pn.: „Kompleksowy program aktywizacji społecznej i zawodowej osób i rodzin dotkniętych wykluczeniem społecznym na terenie Gminy i Miasta Susz” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W ramach tego projektu prowadzone są zadania mające na celu aktywizację osób bezrobotnych i biernych zawodowo, zapobieganie wykluczeniu społecznemu oraz zapewnienie równego dostępu do zatrudnienia osobom doświadczającym dyskryminacji na rynku pracy. Aktywizacja prowadzona jest m.in.: poprzez rozwijanie alternatywnych form zatrudnienia, podnoszenie lub zmianę kwalifikacji zawodowych, wspieranie zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej oraz promocję

przedsiębiorczości i samozatrudnienia. W ramach projektu przeprowadzane były kursy zawodowe: opiekunka środowiskowa, pomocnik kucharza, technolog robót wykończeniowych w budownictwie, pomocnik stolarza, manicurzystka, nowoczesny sprzedawca, wychowawca świetlic, florystyka, fryzjerstwo i wizaż, magazynier z obsługą wózka widłowego, pracownik służby cateringowo-porządkowej, barman/kelner, recepcjonista hotelowy, menager hotelarstwa i gastronomii, księgowość komputerowa, prawo jazdy kategorii B, opiekun dzieci i młodzieży w autobusach szkolnych, busach PFRON, a także kurs koparko-ładowarki. W ramach kursów odbywały się także zajęcia z psychologiem, doradcą zawodowym. Uczestnicy mieli zajęcia z udzielania pierwszej pomocy. Każdego roku organizowane były również zajęcia wyjazdowe, mające na celu zintegrowanie grupy.

Tabela 26: Liczba uczestników projektu POKL w latach 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba uczestników	124	163	101	98	63

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Z danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu wynika, że projekt systemowy POKL w latach 2008-2012 ukończyło 518 osób (370 kobiet i 148 mężczyzn). Według stanu na dzień 31.12.2012 r. 5 osób, uczestników projektu, podjęło zatrudnienie (3 kobiety i 2 mężczyzn).

Tabela 27: Dane dotyczące realizacji w latach 2008-2012 projektu systemowego POKL

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Liczba osób, które ukończyły kursy/szkolenia zawodowe	84	74	10
Liczba osób objętych Programem Aktywności Lokalnej	139	77	62
Liczba osób, która zwiększyła umiejętności w zakresie obowiązków wobec rodziny	148	104	44
Liczba osób, które deklarują, że nastąpi u nich poprawa w funkcjonowaniu w społeczności lokalnej przez wzrost motywacji do działania, aktywności życiowej i samooceny	518	370	148

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

3.1.2. Warsztat Terapii Zajęciowej w Suszu

Warsztat Terapii Zajęciowej w Suszu powstał w 2002 roku z inicjatywy Stowarzyszenia Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej w Suszu. WTZ jest placówką pobytu dziennego, w której prowadzona jest rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych intelektualnie lub fizycznie w stopniu umiarkowanym bądź znacznym. Na zajęcia terapeutyczne do WTZ uczęszcza 35 osób niepełnosprawnych. Zajęcia odbywają się przez cały rok z wyłączeniem przerwy wakacyjnej, która przypada w okresie letnim.

Działania rewalidacyjne obejmują:

- poprawę kondycji fizycznej i zaradności osobistej,
- kształtowanie samodzielności, odpowiedzialności, pracowitości i zdyscyplinowania,
- przygotowanie do życia w środowisku społecznym,
- naukę umiejętności pozwalających na podjęcie pracy zarobkowej.

W Warsztacie Terapii Zajęciowej dominującą formą terapii jest ergoterapia. Zajęcia z zakresu rehabilitacji zawodowej prowadzone są w siedmiu pracowniach: gospodarstwa domowego, zaradności osobistej, wikliniarskiej, plastycznej, dziewiarskiej, stolarskiej i ogrodniczej. W czasie pracy uczestnicy nabywają umiejętności zawodowe charakterystyczne dla danej pracowni. Podopieczni mają możliwość wyboru zmiany pracowni, dzięki czemu zwiększa się zakres rozwijanych umiejętności. Stopień trudności zadań wykonywanych przez uczestników w pracowniach jest dostosowany do ich aktualnych możliwości i ulega stopniowemu zwiększeniu w miarę nabywania wprawy i nowych umiejętności.

Uczestnicy Warsztatu są przygotowywani do życia w środowisku społecznym w szczególności poprzez rozwój umiejętności planowania i komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania o swoich sprawach oraz rozwoju innych umiejętności w niezależnym życiu.

3.1.3. Środowiskowy Dom Samopomocy w Suszu

Środowiskowy Dom Samopomocy w Suszu działa od stycznia 2009 roku. Obecnie na zajęcia uczęszcza 38 uczestników. Liczba ta jednak wraz ze wzrostem zapotrzebowania może wzrosnąć, a możliwość wskazuje nawet 46 miejsc.

Jest to placówka wsparcia dziennego, przeznaczona dla osób z zaburzeniami psychicznymi, upośledzeniem intelektualnym, chorobami neurologicznymi.

Dom posiada pełną standaryzację, bez barier architektonicznych - podjazd, winda krzesełkowa.

W ŚDS w Suszu znajdują się następujące sale w których prowadzone są zajęcia:

- a) Sala zajęć kulinarnych,
- b) Sala zajęć plastycznych,
- c) Sala zajęć informatyczno – fotograficznych,
- d) Sala zajęć usprawniania fizycznego,
- e) Sala zajęć teatralno – muzycznych,
- f) Sala zajęć ogrodniczo – zielarskich,
- g) Sala Doświadczenia świata.

Dom jest dobrze wyposażony. W salach zajęć znajdują się wszelkie niezbędne materiały do prowadzenia zajęć.

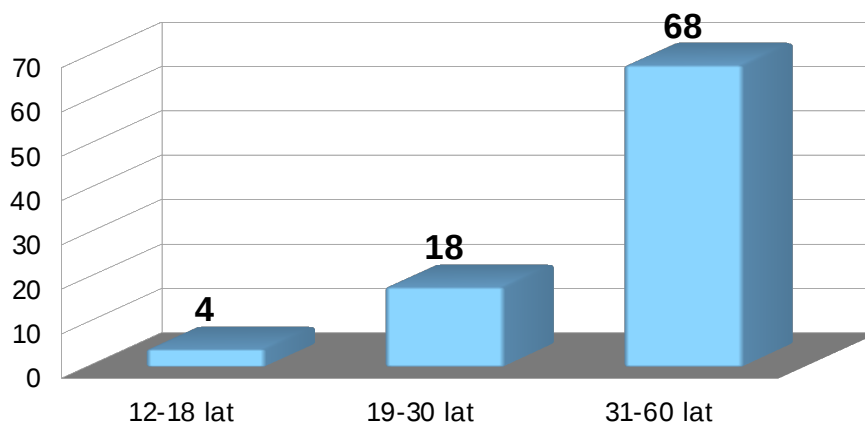
Działalność Środowiskowego Domu Samopomocy w Suszu pozwala swoim podopiecznym na:

- a) podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności samodzielnego życia,
- b) zapobieganie izolacji społecznej,
- c) podniesienie poziomu zaradności życiowej i sprawności psychofizycznej,
- d) przystosowanie do funkcjonowania społecznego w środowisku,
- e) wspieranie środowiska rodzinnego,
- f) profilaktykę zdrowia psychicznego, zapobieganie nawrotom choroby,
- g) wsparcie i zaistnienie na rynku pracy,
- h) zwiększenie umiejętności manualnych, percepcyjnych i ruchowych,
- i) udział w różnych formach terapii,
- j) rozwijanie umiejętności i aktywnego życia oraz organizacji czasu wolnego,
- k) wsparcie w załatwianiu spraw urzędowych.

3.1.4. Dom Pomocy Społecznej w Suszu

Powstał w 1976 roku na mocy Zarządzenia nr 45/76 Wojewody Elbląskiego. Celem działalności statutowej jest prowadzenie rehabilitacji psychospołecznej i ruchowej dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo i fizycznie. Rehabilitacja ta obejmuje prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć, mających na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania, w tym usprawniających zaburzone funkcje organizmu i ograniczających deficyty rozwojowe osób z upośledzeniem umysłowym. Obecnie w DPS przebywa 90 osób (42 mężczyzn, 48 kobiet). Wiek mieszkańców kształtuje się w przedziale od 12 do 60 roku życia.

Wykres 4: Wiek mieszkańców DPS w Suszu

Źródło: Opracowano na podstawie danych DPS w Suszu

Mieszkańcy Domu Pomocy Społecznej to osoby upośledzone umysłowo (w stopniu lekkim – 3 osoby, umiarkowanym – 14 osób, znacznym i głębokim – 73 osoby). Inne niepełnosprawności sprzężone, które występują to: zespół Downa, mózgowie porażenie dziecięce z niedowładem kończyn górnych i dolnych, epilepsja, autyzm, osteoporoza, łuszczyca, skolioza, zespół złego wchłaniania, zespół Retta, zaburzenia psychiczne, schizofrenia, charakteropatia oraz zespół alkoholowy. Wśród mieszkańców 82 osoby są ubezwłasnowolnione całkowicie.

Tabela 28: Funkcjonowanie mieszkańców DPS w Suszu

Sprawność ruchowa	
osoby chodzące	63 osoby
osoby leżące	20 osób
osoby chodzące przy pomocy	7 osób
Samodzielność w obsłudze	
jedzenie	53 osoby
ubieranie	38 osób
toaleta	17 osób
potrzeby fizjologiczne	18 osób
Mowa	
płynna	12 osób
pojedyncze słowa	18 osób
brak mowy	61 osób
rozumienie mowy	22 osoby
rozumienie prostych poleceń	52 osoby

brak rozumienia mowy	19 osób
----------------------	---------

Źródło: Opracowano na podstawie danych DPS w Suszu

Mieszkańcy uczestniczą w terapii zajęciowej (15 osób), rehabilitacji medycznej (30 osób), zajęciach rewalidacyjno -wychowawczych (5 osób), nauczaniu indywidualnym (3 osoby), zajęciach w Warsztacie Terapii Zajęciowej w Suszu (3 osoby), a także w zajęciach rekreacji ruchowej (22 osoby). W roku szkolnym 2012/2013 obowiązkiem szkolnym objętych było 8 osób.

Wszyscy mieszkańcy DPS badani są testem Gunzburga. Dla każdej osoby zaplanowany jest indywidualny program rozwoju motorycznego, manualnego i psychospołecznego, który obejmuje 4 sfery: samoobsługę, komunikację, uspołecznienie oraz zajęcia.

3.2. Problemy społeczne gminy Susz w ujęciu polityki społecznej

3.2.1. Ubóstwo

O ubóstwie możemy mówić wtedy, gdy jednostka lub grupa społeczna odczuwa brak środków na pokrycie wydatków związanych z podstawowymi potrzebami. W skład tzw. podstawowych potrzeb wchodzi: wyżywienie, ubranie, mieszkanie, ochrona zdrowia, edukacja i zdobycie wykształcenia, potrzeby kulturalne. Należy jednocześnie zwrócić uwagę, że ubóstwo w społeczeństwie z reguły wynika z istniejącego systemu ekonomicznego, jak również może być uwarunkowana poprzez pesymistyczne nastawienie samych ubogich do otaczającej rzeczywistości.

Brak wystarczających środków materialnych do życia, to znaczące zjawisko dysfunkcji społecznej na terenie gminy Susz. Z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu ubóstwa w latach 2009-2012 skorzystała następująca liczba rodzin:

Tabela 29: Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba rodzin korzystających z pomocy	690	829	816	878

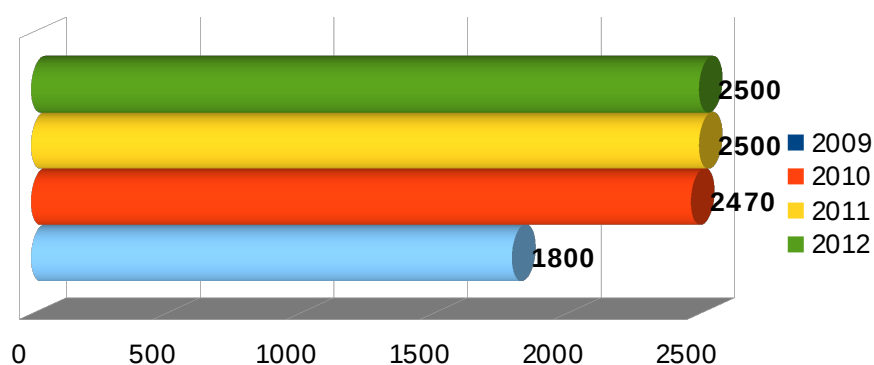
Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Powyższe dane wykazują liczbę rodzin ubogich (tzn. osób o dochodach poniżej kryterium dochodowego) korzystających z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu. Liczba rodzin dotkniętych ubóstwem w gminie Susz wzrosła w roku 2010 w porównaniu do sytuacji z roku 2009. W 2010 r. ubóstwo było powodem otrzymania pomocy przez 829 rodzin (łącznie 2843 osoby), w roku 2009 natomiast było to 690 rodzin, łącznie 2508

osób. Liczba rodzin objętych pomocą z powodu ubóstwa w roku 2011 nieznacznie się zmniejszyła. W 2012 r. obserwujemy ponowny wzrost liczby osób do 2784 (878 rodzin). Wzrost ten mógł być spowodowany zwiększeniem kryterium dochodowego.

Poza zasiłkami pieniężnymi M-GOPS świadczy również pomoc w formie żywności z Banku Żywności w ramach Programu PEAD. W ramach tego programu osoby znajdujące się w trudnej sytuacji bytowej otrzymują nieodpłatnie produkty żywnościowe takie jak: mąka, mleko, ser, makaron, groszek z marchewką, mielonka wieprzowa. Pomoc ta w latach 2009-2012 obejmowała następującą liczbę osób: (wykres 6)

Wykres 5: Liczba osób korzystających z programu PEAD

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Problem ubóstwa rodzin ma różne źródła i zróżnicowany charakter. Bieda w rodzinach bywa płytka lub głęboka, krótkotrwała bądź przedłużająca się i chroniczna; może być spowodowana czynnikami zewnętrznymi, niezależnymi od rodziny, takimi jak likwidacja lokalnego zakładu pracy lub czynnikami losowymi, np. choroba, niepełnosprawność, śmierć żywiciela rodziny. Różne uwarunkowania i okoliczności mają wpływ na życie ubogiej rodziny, na sposoby radzenia (lub nieradzenia) sobie z trudnościami, a zwłaszcza na sytuację dzieci. Szczególnym rodzajem świadczeń, należących do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym i skierowanym do rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji jest dożywianie dzieci.

Problem niedożywienia wśród dzieci z terenu gminy stara się rozwiązać M-GOPS we współpracy z placówkami oświaty. Dzieci z rodzin ubogich, będące w wieku szkolnym, mogą liczyć na darmowe posiłki w czasie nauki w szkole. Liczbę uczniów korzystających z posiłków w szkołach na terenie gminy Susz przedstawia poniższa tabela:

Tabela 30: Dożywianie dzieci w szkołach

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba dzieci dożywianych (gmina Susz)	829	685	617	719
Liczba dzieci dożywianych (poza gminą)	58	38	40	52

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Analizując dane zawarte w tabeli można stwierdzić, że dożywianie dzieci w szkołach cieszy się coraz większym powodzeniem. W 2012 r. 771 dzieci, będących mieszkańcami gminy Susz skorzystało z tej formy pomocy.

3.2.2. Bezrobocie

Bezrobocie jest jednym z największych zagrożeń o charakterze ekonomicznym i społecznym, jakie towarzyszą okresom dekonunktury w gospodarce rynkowej. Wśród najbardziej groźnych skutków bezrobocia należy wymienić:

- a) dewastację i destabilizację rynku pracy,
- b) zmniejszenie wpływów budżetowych (zarówno do budżetu centralnego jak i lokalnego),
- c) emigrację kadr, zwłaszcza wysokowyszkolonych,
- d) zahamowanie popytu i zubożenie rynku dóbr i usług, a co za tym idzie zmniejszenie obrotów i opłacalności handlu,
- e) zmniejszenie atrakcyjności regionu i zniechęcenie inwestorów,
- f) tworzenie się zjawisk patologii społecznej.

Bezrobocie jest w dzisiejszych czasach dominującym problemem społecznym, którego skutki mają niezwykle rozległe spektrum oddziaływania, a dotknięte nim osoby zmuszone są do korzystania z różnych form pomocy społecznej. Skutki bezrobocia najbardziej widoczne są na gruncie rodziny, której standard życia, w przypadku wystąpienia tego problemu, znacznie się obniża. Innym następstwem jest zagrożenie wykluczeniem społecznym jednostki dotkniętej bezrobociem.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy (1083 osób – na dzień 31.12.2012 r.) w liczbie ludności stanowiącej wiek produkcyjny wynosi 12,03%. Natomiast liczba pracujących to 1755 osób. Poziom bezrobocia gminy Susz kształtował się na takim samym poziomie jak w województwie warmińsko-mazurskim. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych więcej jest kobiet niż mężczyzn (597 bezrobotnych kobiet). Bezrobocie kobiet jest spowodowane między innymi: trudnościami w kontynuacji lub podjęciu pracy zawodowej w związku z przerwą spowodowaną urodzeniem i wychowywaniem dzieci; obowiązkami

rodzinnymi; niską motywacją do pracy oraz małą aktywnością w poszukiwaniu zatrudnienia w związku z przyjęciem stereotypowego myślenia opartego na modelu kulturowym, tradycyjnym (kobieta zajmuje się domem, mężczyzna pracuje i utrzymuje rodzinę); preferowaniem przez pracodawców zatrudniania mężczyzn ze względu na mniejszą dyspozycyjność kobiet w wykonywaniu obowiązków zawodowych (także dodatkowych) spowodowaną obciążeniem zajęciami domowymi.

Teren gminy Susz charakteryzuje się niskim stopniem uprzemysłowienia. Głównie są to tereny zdominowane przez byłe PGR i POHZ-ty. Na 43 miejscowości 18 to miejscowości po byłych PGR-ach. Emigracje zarobkowe młodych wykształconych osób, mała aktywność zawodowa, przyzwyczajenie do korzystania z pomocy społecznej w istotny sposób wpływają na strukturę społeczno-ekonomiczną obszaru gminy. Obserwacja nieaktywnych zawodowo rodziców powoduje odwzorowywanie podobnych postaw wśród następnych pokoleń.

Tabela 31: Struktura bezrobocia w mieście i gminie Susz w latach 2008-2012

Bezrobotni zarejestrowani	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Ogółem</i>	856	888	844	1013	1083
<i>Mężczyźni</i>	325	410	391	436	486
- z prawem do zasiłku	114	108	105	130	112
<i>Kobiety</i>	531	478	453	577	597
- z prawem do zasiłku	97	77	58	83	48
<i>Zamieszkali na wsi</i>	555	544	530	318	715
- kobiety	207	233	232	154	317
- mężczyźni	348	311	298	164	398

Źródło: Opracowano na podstawie danych PUP Iława Filia w Suszu

Liczba bezrobotnych w gminie zwiększyła się w stosunku do 2010 r. o 239 osób. W rozpatrywanym okresie liczba osób bez prawa do zasiłku znacznie wzrosła. W 2012 r. tylko 8% wszystkich bezrobotnych kobiet i 23% bezrobotnych mężczyzn miało przyznane prawo do zasiłku.

Liczbę bezrobotnych wg wieku w latach 2008 – 2012 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32: Liczba bezrobotnych wg wieku

	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Ogółem, w tym:</i>	856	888	844	1013	1083
18-24 lat	213	238	212	267	292
25-34 lat	250	237	256	286	323
35-44 lat	167	167	185	203	221
45-54 lat	185	195	128	177	156
55-59 lat	34	48	55	70	72
60 i więcej	7	3	8	10	19

Źródło: Opracowano na podstawie danych PUP Iława Filia w Suszu

Jak widać zdecydowanie największą grupę stanowią osoby bezrobotne w wieku od 18 do 34 roku życia (łącznie stanowią ponad 50% bezrobotnych ogółem). Tym samym warto zauważyć, że odsetek ten pozostaje na porównywalnym poziomie w całym okresie analizy. Stosunkowo licznymi są też grupy 35-44 lata i 45-59 lat, natomiast zdecydowanie najmniej liczną grupę stanowią bezrobotni w wieku 60 i więcej lat. Wskaźnik ten pozostaje na niskim poziomie ze względu na stosunkowo łatwy dostęp do świadczeń przedemerytalnych.

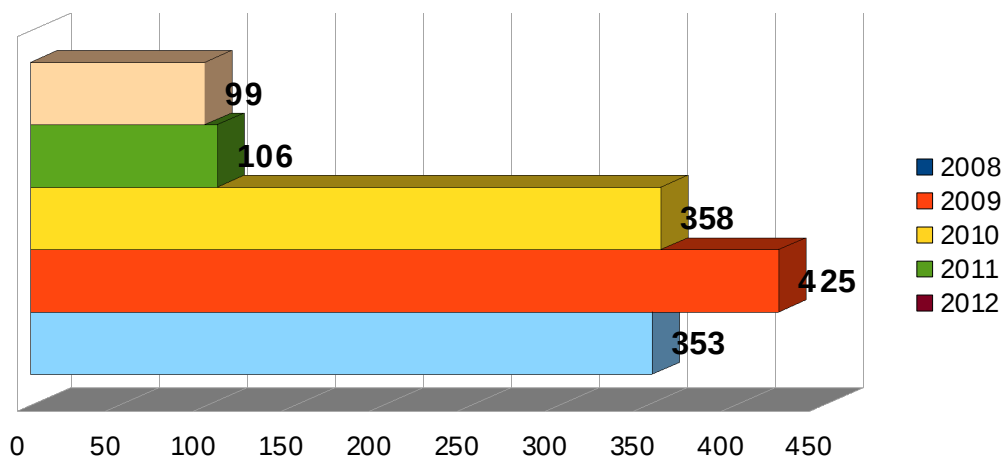
Tabela 33: Liczba bezrobotnych wg wykształcenia

	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Ogółem, w tym:</i>	856	888	844	1013	1083
wyższe	8	19	22	50	39
Policealne i średnie zawodowe	35	182	158	230	234
LO	22	47	46	63	74
Zasadnicze zawodowe	65	285	266	291	344
Gimnazjalne i poniżej	95	355	352	379	392

Źródło: Opracowano na podstawie danych PUP Iława Filia w Suszu

Analizując liczbę osób bezrobotnych w zależności od stopnia wykształcenia zauważyć należy, że najczęstszą grupę stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej. Bardzo liczną grupę stanowią też osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Mniej, aczkolwiek również liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, natomiast najmniej liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym. Analiza dowodzi, że zdecydowanie łatwiej radzą sobie na rynku pracy osoby z wyższym wykształceniem.

Wykres 6: Liczba ofert pracy

Źródło: Opracowano na podstawie danych PUP Iława Filia w Suszu

Jak wynika z powyższego wykresu ofert pracy na terenie gminy Susz jest coraz mniej. W latach 2011-2012 odnotowano ponad trzykrotnie niższą ilość miejsc pracy.

Tabela 34: Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy

	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem, w tym:	856	888	844	1013	1083
Do 1 m-ca	87	119	151	132	133
1-3 m-ce	234	250	233	222	219
3 – 6 m-cy	116	189	160	207	204
6-12 m-cy	128	166	166	205	200
12-24 m-ce	102	97	88	175	190
Pow. 24 m-cy	189	67	46	72	137

Źródło: Opracowano na podstawie danych PUP Iława Filia w Suszu

Dla wnikliwego zrozumienia problemu bezrobocia istotna jest również analiza struktury bezrobotnych uwzględniająca czas pozostawania bez pracy, ukazana w tab. 33. Okazuje się, że największą grupę stanowią bezrobotni pozostający bez pracy od 1 do 3 miesięcy. Liczną grupę stanowią również pozostający bez pracy od 3 do 24 miesięcy. Pozostałe grupy są mniej liczne.

Filia Powiatowego Urzędu Pracy w Suszu dysponuje rocznie średnio 350-400 ofertami pracy. Sytuacja ta drastycznie pogorszyła się od roku 2011 – liczba ofert pracy trafiających do bazy danych wynosiła średnio rocznie ok. 100 ofert.

W latach 2008-2012 filia Powiatowego Urzędu Pracy prowadziła działalność w zakresie

instrumentów wynikających z ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Na tej podstawie realizowane były przede wszystkim następujące zadania:

Tabela 35: Aktywizacja zawodowa bezrobotnych

	2008	2009	2010	2011	2012
szkolenia	48	90	57	19	18
staż	32	150	110	0	62
Prace interwencyjne	29	42	36	11	35
Prace społecznie użyteczne	3	6	0	0	0
Roboty publiczne	0	7	12	0	0
Dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej	50	51	48	0	29
Dotacje na dodatkowe miejsca pracy	50	25	38	10	13
Przygotowanie zawodowe	37	0	1	0	0

Źródło: Opracowano na podstawie danych PUP Hława Filia w Suszu

Według danych Urzędu Pracy w Suszu z dnia 31.12.2012 r. na 62 osoby objęte programem staży absolwenckich 14 osób podjęło pracę po ukończeniu programu; na 65 osób, które rozpoczęły prace interwencyjne zatrudnienie po ukończeniu dostały 34 osoby, natomiast na 18 osób objętych programem szkoleń – 9 osób. Programy te w znacznym stopniu pomagają zaktywizować młodych ludzi – w tym zwłaszcza absolwentów, a także zdobyć im podstawowe doświadczenie zawodowe, niezwykle im pomocne w podejmowaniu pracy po zakończeniu programu.

W 2010 r. 10 kobiet z terenu gminy Susz wzięło udział w projekcie „Pomocna dłoń II” realizowanym przez Elbląskie Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej im. Św. Łazarza w Elblągu. Koncepcja realizacji projektu opierała się na działaniach zmierzających do zapobiegania wykluczeniu społecznemu poprzez ich aktywizację społeczną i zawodową. W ramach projektu przeprowadzono kurs opiekunek środowiskowych.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z tytułu bezrobocia przyznał w 2009 r. świadczenia 2700 osobom, w 2010 r. - 790, w 2011 – 793, a w 2012 r. - 745 osobom.

3.2.3. Niepełnosprawność

Problem niepełnosprawności istniał od zawsze. Za osoby niepełnosprawne uznaje się, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.) osoby dotknięte

trwałą lub okresową niezdolnością do pełnienia ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Osoby niepełnosprawne napotykają liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, rodzinie, pracy, urzędach, na ulicy, przybierające postać barier: architektonicznych, psychicznych, materialnych, prawnych czy społecznych. Od stopnia niepełnosprawności zależy, czy osoba niepełnosprawna osiągnie odpowiednie wykształcenie, uzyska zatrudnienie, zapewni sobie materialne warunki życia, dostęp do infrastruktury medycznej i rehabilitacyjnej, do systemu edukacji i kultury.

Kwalifikacje osób niepełnosprawnych są niższe od przeciętnych kwalifikacji mieszkańców i nieadekwatne do potrzeb pracodawców. Osoby niepełnosprawne w wieku aktywności zawodowej ponoszą konsekwencje systemu kształcenia, który wbrew pozorom nie miał na celu przygotowania ich do zawodowego życia. Dlatego też osoby niepełnosprawne potrzebują obecnie umożliwienia przekwalifikowania się i zdobycia specjalistycznych umiejętności, zgodnie z ich predyspozycjami, stanem zdrowia oraz z potrzebami rynku pracy.

Jak wynika z danych Zespołu ds Orzekania o Niepełnosprawności w Iławie teren gminy Susz zamieszkuje 2245 osób niepełnosprawnych, co stanowi ok. 17 % ogółu jej mieszkańców.

Liczbę osób korzystających z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu z powodu niepełnosprawności przedstawia poniższa tabela:

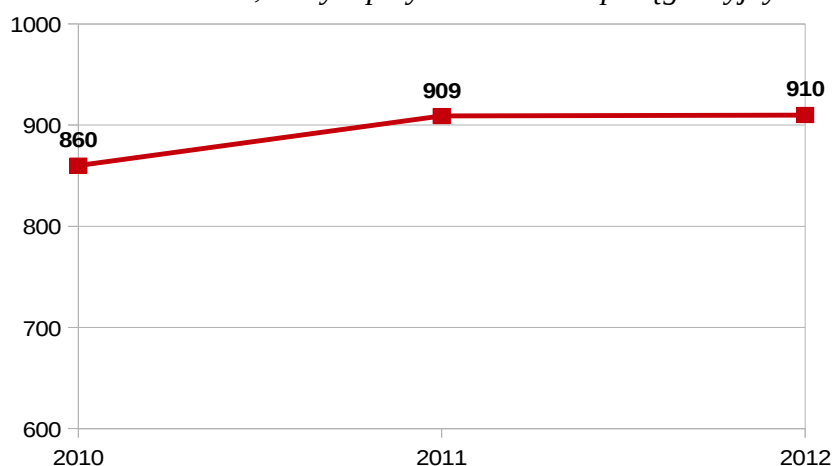
Tabela 36: Niepełnosprawność jedną z przyczyn korzystania ze świadczeń M-GOPS

		2009	2010	2011	2012	RAZEM
Zasilek stały	Liczba rodzin	131	146	147	168	592
	Liczba osób w tych rodzinach	275	301	290	348	1.214
Zasilek okresowy	Liczba rodzin	140	168	175	181	664
	Liczba osób w tych rodzinach	475	561	583	599	2.218
Zasilek celowy	Liczba rodzin	194	274	266	243	977
	Liczba osób w tych rodzinach	546	747	733	639	2.665

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

Osoby niepełnosprawne z terenu gminy Susz pobierały także zasiłek pielęgnacyjny. Ilość świadczeniobiorców prezentuje Wykres 8.

Wykres 7: Liczba osób, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny

Źródło: Opracowano na podstawie danych M-GOPS w Suszu

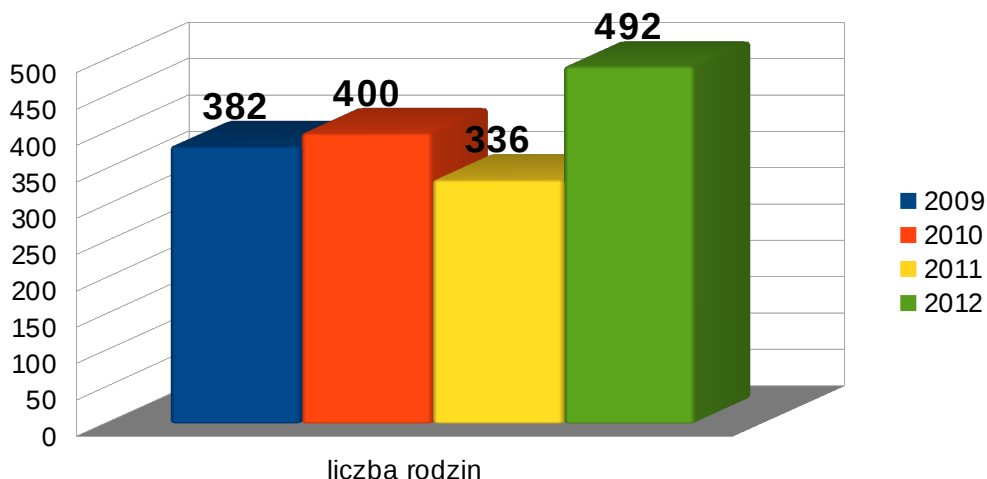
Z obserwacji Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu wynika, że problem niepełnosprawności w ostatnich latach zaczął narastać. Wzrasta liczba osób upośledzonych umysłowo oraz ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, co niesie za sobą potrzeby społecznej rehabilitacji i pomocy.

3.2.4. Długotrwała lub ciężka choroba

Od lat istotnym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest także długotrwała choroba, określana – z medycznego punktu widzenia – jako choroba przewlekła. Problem ten jest porównywalny pod względem natężenia występowania do problemu bezrobocia, jednak jego skutki są o wiele trudniejsze do wyeliminowania, ponieważ w znacznie mniejszym stopniu zależą od samej osoby, a ponadto wymagają znacznych nakładów finansowych przez dłuższy czas. W wielu przypadkach problem ten jest nierozwiązywalny, bowiem choroba przewlekła, wiąże się przede wszystkim z tym, że dolegliwości zdrowotne nie mijają, a wręcz przeciwnie utrzymują się latami albo nasilają się w miarę upływu czasu i kończą zaliczeniem osoby do stopnia niepełnosprawności przez organy do tego uprawnione.

Poniższy wykres wskazuje ilość rodzin, którym udzielono pomocy z tytułu długotrwałej choroby w latach 2009-2012:

Wykres 8: Ilość rodzin - długotrwała choroba

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu

Wzrost w 2012 roku (w porównaniu do lat poprzednich) osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej przełożył się na zwiększoną liczbę rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu długotrwałej choroby.

Osoby długotrwale chore korzystały także z usług opiekuńczych, oferowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Z usług tego typu w 2010 r. skorzystało 15 osób, w 2011 r. - 10, a w 2012 r. - 16 osób.

3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m.in. niedojrzałością emocjonalną, problemy we współżyciu z ludźmi, konflikty i trudności adaptacyjne, niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, upośledzenie umysłowe jednego lub obojga rodziców, śmierć jednego lub obojga rodziców, problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniające się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, wartości i norm, ucieczki z domów. Czynnikiem sprzyjającym pogłębianiu się niewydolności opiekuńczo-wychowawczej rodzin jest w wielu przypadkach długotrwałe bezrobocie i wynikające z niego ubóstwo.

Bezradność była w 2009 roku powodem ubiegania się o pomoc dla 299 rodzin, w 2010 r. dla 339 rodzin, w 2011 r. dla 237 rodzin, a w 2012 r. dla 210 rodzin.

Istotnym problemem wymagającym szybkiego rozwiązania jest zapewnienie opieki dzieciom całkowicie jej pozbawionym. Alternatywą dla tej formy opieki mogą być rodzinne domy dziecka i zawodowe rodziny zastępcze. Wychowanie dziecka w warunkach zbliżonych do rodziny naturalnej daje dużo większe szanse na prawidłowy rozwój i jego lepszą przyszłość. W roku 2012 na terenie gminy Susz funkcjonowało 30 rodzin zastępczych, w których umieszczono 39 dzieci. Ponadto 17 dzieci przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Tabela 37: Liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach

Rok	2011 r.	2012 r.
Liczba rodzin zastępczych	31	30
Liczba dzieci w tych rodzinach	41	39
<i>W tym:</i>		
<i>Liczba rodzin spokrewnionych</i>	23	23
<i>Liczba dzieci w tych rodzinach</i>	27	28
<i>Liczba rodzin zastępczych niezawodowych</i>	7	5
<i>Liczba dzieci w tych rodzinach</i>	10	5
<i>Liczba rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego</i>	1	1
<i>Liczba dzieci w tych rodzinach</i>	4	3
<i>Liczba rodzin zastępczych zawodowych</i>	-	1
<i>Liczba dzieci w tych rodzinach</i>	-	3

Źródło: Opracowano na podstawie danych PCPR w Hławie

Z analizy danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że zmalała liczba funkcjonujących na terenie gminy Susz rodzin zastępczych oraz dzieci umieszczonych w tych rodzinach. Mogło to być spowodowane tym, że od 1 lipca 2012 r. rodziny przeżywające trudności związane z wychowaniem i opieką nad dziećmi mogły skorzystać ze wsparcia asystenta rodziny, zatrudnionego na umowę-zlecenie w M-GOPS w Suszu. Zasadą przyświecającą pracy asystenta jest przekonanie, że zdrowa, dobrze funkcjonująca rodzina jest najlepszym miejscem wychowywania dziecka i należy dołożyć wszelkich starań, żeby w domu rodzinnym dzieci znajdowały odpowiednie warunki do życia. Poza pracą z rodzinami, w których istnieje niebezpieczeństwo odebrania dzieci, asystent rodziny współpracuje także z rodzinami przeżywającymi okresowe trudności. W 2012 r. 14 rodzin objętych było pracą asystenta rodziny.

3.2.6. Alkoholizm

Problem uzależnienia alkoholowego, jak każdy inny problem społeczny, nie kończy się jedynie na osobie nim dotkniętej, lecz skupia się na całym jej najbliższym otoczeniu, a przede wszystkim na rodzinie. Nadużywanie alkoholu przez jej członka dezorganizuje jej funkcjonowanie, powodując szereg patologii, z których najczęstszą jest przemoc w rodzinie.

Niezwykle trudno jest wskazać faktyczne dane liczbowe na temat rodzin borykających się z problemem alkoholowym. W roku 2009 z powodu uzależnienia alkoholowego 23 rodziny objęte były pomocą M-GOPS, w roku 2010 – 36, w roku 2011 – 35, a w roku 2012 – 45 rodzin. Jednak rzeczywista liczba uzależnionych osób może być o wiele wyższa. Jednakże przyznanie się do istnienia tego problemu nie jest sprawą łatwą i oczywistą. Wynika to z poczucia wstydu i odrzucenia w przypadku rodzin osób dotkniętych owym problemem, a także ignorowania problemu przez samych uzależnionych.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Suszu w latach 2008-2012 prowadziła postępowanie zmierzające do orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego wobec osób uzależnionych od alkoholu. W związku z prowadzonym postępowaniem członkowie Komisji przeprowadzili w tych latach rozmowy motywujące do podjęcia leczenia odwykowego dobrowolnie, w wyniku czego 191 osób podjęło leczenie. W 57 przypadkach Komisja wystąpiła do Sądu z wnioskiem o orzeczenie obowiązku leczenia odwykowego.

Tabela 38: Do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zgłoszono

	2008	2009	2010	2011	2012	RAZEM
Liczba osób nowozarejestrowanych	36	30	43	39	32	180
Liczba osób skierowanych na terapię indywidualną	29	30	73	31	28	191
Liczba osób uczęszczających na terapię	48	59	66	69	73	315
Liczba osób skierowanych do Sądu na leczenie	9	11	12	16	9	57

Źródło: Opracowano na podstawie danych GKRPA w Suszu

3.2.7. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie definiowana jest jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie na szkodę bliskiego lub zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia osób najbliższych. Działania te narażają zwłaszcza osoby bliskie na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszają ich godność osobistą, nietykalność cielesną, wolność i swobodę. Można wyróżnić różne formy pomocy: fizyczną, psychiczną, seksualną oraz ekonomiczną.

Aby przeciwdziałać temu złożonemu, wieloczynnikowemu zjawisku od 2012 r. działa na terenie gminy Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Został on powołany Zarządzeniem nr 2/2012 Burmistrza Susza z dnia 13 stycznia 2012 r. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, a także organizacji pozarządowych.

Jego zadaniem jest integrowanie i koordynowanie działań wszystkich instytucji, w szczególności poprzez:

- a) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- b) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- c) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą,
- d) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- e) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

W Polsce nie ma jednolitego systemu, który zawierałby dane dotyczące przemocy w rodzinie. Oficjalne statystyki prowadzone przez Komisariat Policji w Suszu oraz Zespół Interdyscyplinarny obejmują wyłącznie zgłoszone przypadki, czyli takie, w których doszło do interwencji domowej i założenia tzw. Niebieskiej Karty. Ujawniają one jedynie zgłoszone przypadki przemocy, a nie rzeczywistą skalę tego zjawiska.

Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w gminie Susz została przedstawiona w poniższej tabeli:

Tabela 39: Założone Niebieskie Karty

Rok	Ilość założonych NK	W tym	
		miasto	wieś
2011	12	1	11
2012	10	4	6

Źródło: Opracowano na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Suszu

Wśród pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej zdecydowaną większość stanowią kobiety. W 2011 r. stanowiły one 92%, a w 2012 r. 80% wszystkich pokrzywdzonych.

3.3. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe w ostatnich latach stały się istotnym podmiotem realizacji usług społecznych w gminie Susz. Sektor ten wywiera coraz większy wpływ na politykę społeczną regionu oraz na rozwój społeczeństwa obywatelskiego m.in. poprzez realizację wielu programów projektów na rzecz środowisk lokalnych.

Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Susz:

- a) Towarzystwo Miłośników Ziemi Suskiej,
- b) Stowarzyszenie na Rzecz Społeczności Lokalnej Miasta i Gminy Susz „Arka”,
- c) Katolickie Stowarzyszenie CIVITAS CHRISTIANA Oddział Miejski w Suszu,
- d) Ochotnicza Straż Pożarna w Babiętach Wielkich,
- e) Ochotnicza Straż Pożarna w Jakubowie Kisielickim,
- f) Ochotnicza Straż Pożarna w Redakach,
- g) Ochotnicza Straż Pożarna w Suszu,
- h) Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Koło w Suszu,
- i) Polski Związek Wędkarski Koło DRZEWIARZ w Suszu,
- j) Polski Związek Wędkarski Koło w Suszu,
- k) Stowarzyszenie Aktywne Społeczeństwo AS,
- l) Stowarzyszenie Klubu Europejskiego EUROKŁOS,
- m) Stowarzyszenie na Rzecz Jeziora Suskiego,
- n) Stowarzyszeni Obrony Praw Bezrobotnych,
- o) Stowarzyszenie Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej,
- p) Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości KREATOR,
- r) związek Kombatantów RP i byłych Więźniów Politycznych Koło Miejsko-Gminne w Suszu
- s) Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły w Piotrkowie,
- t) Stowarzyszenie Taka Szkoła w Lubnowych,
- u) Stowarzyszenie Rozwoju Sołectwa Bałoszyce.

Poniżej opisano skrótowo działania i cele tylko niektórych organizacji.

3.3.1. Stowarzyszenie na Rzecz Społeczności Lokalnej Miasta i Gminy Susz „ARKA”

Stowarzyszenie „Arka” działa na terenie gminy Susz od stycznia 2013 r. W jego skład wchodzi 18 członków.

Celem Stowarzyszenia jest m. in.:

- a) integrowanie dzieci i młodzieży z osobami starszymi i niepełnosprawnymi,
- b) opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi,
- c) organizowanie czasu wolnego osobom starszym, niepełnosprawnym, samotnym i bezrobotnym,
- d) działalność kulturalno-oświatowa i rekreacyjno-sportowa na rzecz niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży,
- e) organizowanie pomocy rzeczowej i materialnej dzieciom i młodzieży ze środowisk zaniedbanych społecznie,
- f) promocja i organizacja wolontariatu,
- g) działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechnianie i ochrona praw dziecka oraz osób samotnie wychowujących dzieci.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

- a) współpracę z instytucjami samorządowymi, państwowymi, organizacjami społecznymi,
- b) organizowanie pikników integracyjnych, koncertów, imprez sportowo-rekreacyjnych, spotkań dyskusyjnych, odczytów, zebrań, konferencji,
- c) prowadzenie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci w wieku szkolnym,
- d) organizowanie wyjazdów integracyjnych w celach poznawczych i rekreacyjnych,
- e) organizowanie specjalistycznych form pomocy osobom niepełnosprawnym, rodzinom w trudnej sytuacji życiowej, rodzicom samotnie wychowującym dzieci,
- f) inspirowanie, promowanie i wspieranie akcji charytatywnych celem pozyskiwania środków finansowych na potrzeby osób niepełnosprawnych oraz ich integracji z lokalnym środowiskiem,
- g) utworzenie i prowadzenie świetlic dla dzieci i młodzieży na terenach wiejskich.

Stowarzyszenie jest partnerem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu w tzw. projekcie Partnerstwo dla Gmin, realizowanym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie. Współpraca ta opiera się na stworzeniu Gminnego Programu Aktywizacji Osób Starszych.

3.3.2. Towarzystwo Miłośników Ziemi Suskiej

Głównym celem działalności Towarzystwa jest:

- a) upowszechnianie i poszerzanie wiedzy historycznej o mieście Suszu i jego okolicach (prowadzenie własnych badań historycznych, prowadzenie i popieranie inicjatyw odnowy zabytków, wspieranie publikacji naukowych i popularnonaukowych poświęconych historii miasta i jego okolic),
- b) promowanie wizerunku miasta oraz ziemi suskiej (organizowanie koncertów, wystaw, imprez kulturalnych i artystycznych, imprez turystycznych, sportowych i rekreacyjnych, wydawanie biuletynu zawierającego prace badawcze i relacje akcji Towarzystwa),
- c) promowanie osób, wydarzeń i wszelkich zjawisk kulturalnych, społecznych i gospodarczych (organizowanie zjazdów, odczytów, seminariów, wystaw, spotkań, itp.),
- d) krzewienie patriotyzmu lokalnego oraz wspomaganie w wychowaniu dzieci i młodzieży (organizowanie różnych form wypoczynku oraz spędzania wolnego czasu poprzez wyjazdy, wycieczki rowerowe, zwiedzanie),
- e) pomoc dla osób mieszkających na terenie miasta i okolic, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (poprzez zbiórki, aukcje, loterie, itp.).

3.3.3. Stowarzyszenie Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej w Suszu

Celem Stowarzyszenia Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej jest prowadzenie działalności oświatowej, wspieranie rozwoju lokalnego a w szczególności:

- a) podejmowanie działań służących rozwojowi przedsiębiorczości,
- b) prowadzenie działalności oświatowej w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób poszukujących pracy oraz prowadzących działalność gospodarczą,
- c) propagowanie i wspieranie przedsięwzięć gospodarczych i osób przedsiębiorczych wpływających na dynamikę rozwoju gospodarczego gminy i miasta Susz oraz lokalnego rynku pracy,
- d) inspirowanie działań zmierzających do zagospodarowania wolnych nieruchomości,
- e) inicjowanie i wspieranie działań na rzecz rozwoju oświaty, kultury, nauki, sportu i rekreacji,
- f) działanie na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego, promowanie postaw proekologicznych oraz wspieranie działań związanych z ekologią,

- g) współpraca z krajowymi i zagranicznymi organizacjami,
- h) pomoc w organizowaniu miejsc pracy w tym także dla osób niepełnosprawnych,
- i) wspieranie działań na rzecz edukacji i promocji zdrowia,
- j) pomoc osobom niepełnosprawnym w przystosowaniu i przygotowaniu do samodzielnego życia społecznego,
- k) podejmowanie działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności dzieci i młodzieży ze środowisk patologicznych,
- l) prowadzenie działalności charytatywnej.

Celem Stowarzyszenia jest także wspieranie rozwoju lokalnego przez:

- a) prowadzenie działalności pożyczkowej,
- b) udzielanie wsparcia kapitałowego albo finansowego dla małych i średnich przedsiębiorstw,
- c) udzielanie wsparcia finansowego dla osób doksztalających się w kierunkach zgodnych z zapotrzebowaniem społecznym w regionie,
- d) prowadzenie funduszu poręczeń wzajemnych.

Cele Stowarzyszenia realizowane są przez:

- a) organizowanie i prowadzenie form (inicjatyw) wspierających przedsiębiorczość,
- b) współpracę z innymi organizacjami, stowarzyszeniami i instytucjami krajowymi i zagranicznymi w zakresie realizacji celów Stowarzyszenia,
- c) prowadzenie działalności gospodarczej na realizację celów Stowarzyszenia,
- d) uczestnictwo w projektach finansujących cele zbieżne z celami Stowarzyszenia,
- e) współdziałanie z samorządem lokalnym, administracją państwową, placówkami naukowo – badawczymi oraz innymi, których cele są zbieżne z celami Stowarzyszenia,
- f) organizowanie i prowadzenie placówek terapeutycznych i rehabilitacyjnych,
- g) organizowanie konferencji, seminariów i szkoleń,
- h) organizowanie imprez, wystaw, koncertów i konkursów odpowiadających celom Stowarzyszenia,
- i) organizowanie i udział w imprezach charytatywnych,
- j) inna działalność zaakceptowana przez Zarząd zgodna z celami Stowarzyszenia.

3.4. Promocja i rozwój ekonomii społecznej

Bezrobocie pozostaje jedną z najistotniejszych kwestii społecznych Gminy Susz.

Tymczasem to właśnie aktywność zawodowa ma stanowić bardzo istotny element integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ryzyko wykluczenia jest stosunkowo wysokie, kiedy problem braku pracy czy też aktywności zawodowej dotyczy osób niepełnosprawnych, doznających przemocy, uzależnionych od alkoholu, opuszczających zakłady karne, czyli wtedy, gdy brak pracy jest jednym z wielu problemów dotyczących osobę czy rodzinę. Posługujemy się wtedy często pojęciami rodziny czy też środowiska wieloproblemowego. Skala kwestii bezrobocia jest uwarunkowana sytuacją makroekonomiczną kraju, regionu. Samorząd i instytucje gminne mają zazwyczaj ograniczoną ilość środków i narzędzi w zakresie ograniczania bezrobocia. Tym efektywniej należy korzystać z tych, które są dostępne. W tym kontekście duże możliwości dają programy pomocowe współfinansowane z środków Unii Europejskiej. W obszarze rozwiązywania problemów społecznych projekty socjalne mogą być współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego. Duże możliwości finansowania daje Program Operacyjny Kapitał Ludzki. W założeniach programu przyjmuje się, iż właśnie działania na rzecz podjęcia pracy przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym są warunkiem procesu integracji. Część projektów może dotyczyć wspierania w powrocie tych osób na rynek pracy, inne - inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej (zatrudnienie wspierane, socjalne, spółdzielczość socjalna). Działania w zakresie ekonomii społecznej, np. utworzenie spółdzielni socjalnej, umożliwia zatrudnienie osób, które poza długotrwałym pozostawianiem bez pracy, potrzebują pomocy także ze względu na inne problemy jak wymienione już: niepełnosprawność, uzależnienia, przemoc w rodzinie, trudności po opuszczeniu zakładu karnego i inne.

Ekonomia społeczna, w szczególności spółdzielczość socjalna, jest szansą na poważne ograniczenie wykluczenia społecznego. Obecnie jednak takich form wsparcia w gminie Susz nie ma. Efektem promocji i rozwoju ekonomii społecznej na terenie naszej Gminy, winny być powstałe w perspektywie realizacji Strategii.

4. ANALIZA SWOT

Mając na uwadze stworzenie zintegrowanego i skutecznego sposobu wsparcia oraz podejmowanie działań zmierzających do sukcesywnego odchodzenia od świadczeń pomocy społecznej na rzecz nowych rozwiązań wspomagających i aktywizujących środowisko, które to działania są wpisane w strategię rozwiązywania problemów społecznych na gminy Susz, konieczne jest przeprowadzenie analizy czynników mogących mieć wpływ na prowadzenie realizacji Strategii. Analiza SWOT pozwoli na zidentyfikowanie mocnych i słabych stron, a także pokaże szanse i zagrożenia. Dzięki prawidłowemu zdiagnozowaniu wszystkich tych czynników można będzie wykorzystać zasoby własne, zasoby otoczenia, jak również przewidzieć trudności oraz ewentualne niepowodzenia.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• dobra znajomość problemów społeczności lokalnej przez pracowników M-GOPS, • współpraca M-GOPS z placówkami oświatowymi, parafiami, Policją oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie gminy, • działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, • programy i strategie rozwiązywania problemów społecznych uwzględniające działania na rzecz rodzin, • realizacja programów polityki prorodzinnej (organizacja Dni Rodziny), • wprowadzenie nowych form i metod pracy socjalnej (np. asystent rodziny), • dostępność szkoleń specjalistycznych dla kadr pomocy społecznej, • realizacja projektów systemowych przez instytucje pomocy społecznej z uwzględnieniem problemów rodzin w ramach POKL, • rosnąca świadomość społeczna na temat przemocy domowej jako zjawiska przestępczego, • działalność zespołu interdyscyplinarnego na rzecz przeciwdziałania przemocy, • tendencje i ambicje młodych ludzi do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, • szerokie możliwości kształcenia zawodowego i przekwalifikowania, m.in. w projektach POKL, • udzielanie zindywidualizowanej pomocy	• rozbieżność między zadaniami a możliwościami służb społecznych, • niedostateczna ilość możliwości rozwijania zainteresowań przez młodzież szkolną poza zajęciami lekcyjnymi, • wysokie bezrobocie i zła sytuacja ekonomiczna rodzin, • długotrwałe uzależnienie rodzin od świadczeń pomocy społecznej, • bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów, • niewystarczające środki finansowe gminy na rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych w ramach realizacji strategii i programów, • rosnąca liczba rodzin niewydolnych opiekuńczo i wychowawczo oraz niska odpowiedzialność rodzin za los swych członków, • niska aktywność samorządów lokalnych w podejmowaniu interdyscyplinarnych działań profilaktycznych przeciwdziałających dysfunkcjom w rodzinach, • niewystarczająca liczba specjalistów pracujących z rodziną, • roszczeniowe postawy oraz bierność osób zagrożonych wykluczeniem, • bariery architektoniczne i komunikacyjne oraz słabo rozwinięty transport publiczny zwłaszcza na terenach wiejskich ograniczający mobilność (m.in. osób starszych i niepełnosprawnych),

osobom bezrobotnym (m.in. IPD, kontrakt socjalny, poradnictwo zawodowe, psychologiczne, itp.), • partnerska współpraca M-GOPS i PUP w zakresie realizacji projektów POKL	• wysoki poziom przyzwolenia społecznego na zachowania prowadzące do wykluczenia społecznego (np. spożycie alkoholu), • słabo rozwinięte poradnictwo specjalistyczne w regionie, • dziedziczenie bezrobocia powodujące dodatkowe narastanie problemu i demotywację kolejnych pokoleń, • łatwość uzyskania pomocy materialnej z pomocy społecznej demotywująca do podejmowania aktywności zawodowej, • migracje zarobkowe osób wykształconych, zwłaszcza młodych do dużych miast i za granicę z powodu braku perspektyw w miejscu zamieszkania, • niewłaściwa oferta szkolnictwa zawodowego niepowiązana z potrzebami regionalnego rynku pracy, • słaba kontrola legalności zatrudnienia.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• środki zewnętrzne na rozwój społeczno-gospodarczy gminy, • pozyskanie inwestorów z zewnątrz (nowe miejsca pracy) i stwarzanie przez Gminę warunków sprzyjających inwestowaniu, • doradztwo rozwoju przedsiębiorczości i w prowadzeniu gospodarstw rolnych, • zachęcanie społeczeństwa do aktywności gospodarczej i społecznej, • promocja gminy, • zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, • rozbudowa zaplecza sportowego i kulturalnego, • sukcesywna likwidacja barier architektonicznych, • większy dostęp do opieki specjalistycznej (psycholog, radca prawny), • przeciwdziałanie patologiom – tworzenie i realizacja programów profilaktycznych, • kontynuacja współpracy pomiędzy instytucjami społecznymi w gminie, • aktywizacja bezrobotnych, • umożliwienie kształcenia i podwyższania kwalifikacji, • systemowe rozwiązania problemu bezrobocia, • większa otwartość instytucji samorządowych na współpracę z innymi instytucjami w zakresie problemów społecznych, • łączenie potencjałów administracji publicznej i innych organizacji,	• relatywnie niskie dochody mieszkańców, • duża ilość osób dotkniętych ubóstwem, • zła sytuacja ekonomiczna rodzin, • brak ofert pracy, • nałogi (alkohol, narkotyki, papierosy), • emigracja młodych i wykształconych osób w poszukiwaniu pracy, • samotność osób starszych, • słabe uprzemysłowienie regionu, • niewystarczające zrozumienie problemów społecznych w gminie przez władze centralne, • brak rozwiązań w zakresie rozwiązywania bezrobocia, • zbyt mała współpraca pomiędzy administracją publiczną a innymi instytucjami, • zwiększenie ilości zadań gminy przy jednoczesnym zmniejszeniu środków, • słaba aktywność społeczeństwa, • wzrastająca agresja wśród nieletnich, • narastanie zjawisk patologii społecznych, • trudności dla gospodarki wynikające z dostosowania przepisów do norm Unii Europejskiej, • likwidacja istniejących zakładów pracy, • kryzys i spowolnienie gospodarcze, • brak możliwości podejmowania szybkich decyzji w sprawie pomocy rodzinie z powodu długich procedur prawnych, • niespójny i niestabilny system prawny, • przepisy prawne promujące samotne

• wspieranie absolwentów w aktywizacji zawodowej. • możliwość aplikowania o środki europejskie i krajowe na zadania związane z pomocą i integracją społeczną, • Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie umożliwiającą włączanie podmiotów niepublicznych w realizację zadań z zakresu polityki społecznej, • rozwinięte techniki komunikacji ułatwiające pozyskiwanie informacji na temat podmiotów wspierających i realizujących działania z zakresu polityki społecznej oraz rozwiązań prawnych i instytucjonalnych, • funkcjonowanie systemu pomocy i wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, • rozwój infrastruktury odpowiadającej zmieniającym się potrzebom socjalnym, • dostępność nowoczesnych metod pracy.	macierzyństwo, niezawieranie małżeństw i rozwody w celu uzyskania dodatkowych środków finansowych, • niechęć pracodawców związana z tworzeniem nowych miejsc pracy oraz legalnym zatrudnianiem z powodu wysokich podatków i ubezpieczeń, • niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej – starzenie się społeczeństwa.
--	---

5. CEL STRATEGII

Do zadań polityki społecznej należy zapewnienie wszystkim obywatelom równych szans do pełnego uczestnictwa i rozwoju w życiu społecznym; równego dostępu do praw, dóbr i usług oraz sprzyjanie integracji i zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach życia.

Głównym celem na lata 2014-2020 jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców gminy Susz poprzez doskonalenie systemu pomocy społecznej, w celu stworzenia odpowiednich warunków życia dla rodziny, jej prawidłowego funkcjonowania i spełniania przez nią wszystkich ważnych społecznie funkcji.

6. REALIZACJA STRATEGII

Nr działania	Nazwa działania	Okres realizacji	Jednostka realizująca	Mierniki/ wskaźniki
CEL STRATEGICZNY I : WZMOCNIENIE SYSTEMU DZIAŁAJĄCEGO NA RZECZ PRAWIDŁOWEGO FUNKCJONOWANIA RODZINY				
Cel operacyjny 1.1. Wsparcie podstawowych funkcji rodziny				
1.1.1.	Promowanie rodziny jako wartości (np. Dni Rodziny, konkursy, festyny, warsztaty)	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba konkursów/ warsztatów: (jakie?) Liczba uczestników:
			szkoły	Liczba konkursów/ warsztatów: (jakie?) Liczba uczestników:
			kościół	Liczba konkursów/ warsztatów: (jakie?) Liczba uczestników:
			WTZ	Liczba konkursów/ warsztatów: (jakie?) Liczba uczestników:
			ŚDS	Liczba konkursów/ warsztatów: (jakie?) Liczba uczestników:
1.1.2.	Realizacja programów na rzecz wspierania rodziny	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba programów:
1.1.3.	Popularyzowanie i promowanie modelu zdrowego stylu życia (np. w ramach działań Uniwersytetu III Wieku)	2014 - 2020	szkoły	Liczba przeprowadzonych warsztatów/prelekcji: (jakie?) Liczba uczestników:
			organizacje pozarządowe	Liczba przeprowadzonych warsztatów/prelekcji: (jakie?) Liczba uczestników:
			służba zdrowia	Liczba przeprowadzonych warsztatów/prelekcji: (jakie?) Liczba uczestników:
Cel operacyjny 1.2. Poprawa funkcjonowania rodziny w społeczeństwie				
1.2.1.	Umożliwienie aktywnego spędzania wolnego czasu	2014 - 2020	SOK	Liczba zorganizowanych zajęć/imprez (jakie?) Liczba uczestników:
			CSiR	Liczba zorganizowanych zajęć/imprez (jakie?) Liczba uczestników:
			biblioteki	Liczba zorganizowanych zajęć (jakie?) Liczba uczestników:
			szkoły/ świetlice	Liczba zorganizowanych zajęć pozaszkolnych (jakie?) Liczba uczestników:

			organizacje pozarządowe	Liczba zorganizowanych projektów (jakie?) Liczba uczestników:
1.2.2.	Przeciwdziałanie uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży	2014 - 2020	szkoły	Liczba przeprowadzonych warsztatów/prelekcji: Liczba uczestników:
			GKRPA	Liczba przeprowadzonych warsztatów/prelekcji: Liczba uczestników:
			organizacje pozarządowe	Liczba przeprowadzonych warsztatów/prelekcji: Liczba uczestników:
1.2.3.	Rozwój systemu pomocy materialnej dla uczących się dzieci i studiującej młodzieży z rodzin najuboższych	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba przyznanych stypendiów szkolnych:
			szkoły	Liczba przyznanych stypendiów szkolnych:
			organizacje pozarządowe	Liczba zrealizowanych projektów/programów: Liczba przyznanych stypendiów szkolnych:
1.2.4.	Rozwój form opieki zastępczej	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba rodzin zastępczych: Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych:
1.2.5.	Rozwój środowiskowych form wsparcia dziecka i rodziny (asystent rodziny)	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba asystentów rodziny: Liczba rodzin objętych:
CEL STRATEGICZNY II: INTEGRACJA ZE SPOŁECZNOŚCIĄ ŚRODOWISK ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM				
<i>Cel operacyjny 2.1. Aktywizacja osób bezrobotnych, w szczególności osób młodych i po 50 roku życia</i>				
2.1.1.	Organizowanie szkoleń dla osób bezrobotnych w celu podniesienia i zdobycia innych kwalifikacji zawodowych zwiększających szansę na podjęcie zatrudnienia	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba szkoleń: Liczba uczestników:
			PUP	Liczba szkoleń: Liczba uczestników:
2.1.2.	Organizowanie staży, prac interwencyjnych i robót publicznych	2014 - 2020	PUP	Liczba zorganizowanych staży: Liczba zorganizowanych prac interwencyjnych: Liczba zorganizowanych robót publicznych:
2.1.3.	Tworzenie specjalistycznego poradnictwa zawodowego dla osób biernych na rynku pracy, realizowanego m.in. przez doradców zawodowych	2014 - 2020	PUP	Liczba porad: Liczba uczestników:
2.1.4.	Opracowanie oraz realizacja programu na rzecz osób 50+ (np. utworzenie Uniwersytetu III Wieku)	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba opracowanych programów: (jakie?) Liczba osób objętych:
			organizacje pozarządowe	Liczba opracowanych programów: (jakie?)

				Liczba osób objętych:
2.1.5.	Wspieranie rozwoju różnorodnych form aktywizacji zawodowej oraz zdobywania doświadczenia zawodowego w celu pokonywania barier związanych z powrotem na rynek pracy, zwłaszcza dla osób 50+	2014 - 2020	PUP	Liczba przeprowadzonych warsztatów:
2.1.6.	Organizowanie staży i szkoleń w ramach POKL	2014 – 2015	M-GOPS	Liczba zorganizowanych staży: Liczba przeprowadzonych szkoleń: Liczba uczestników:
Cel operacyjny 2.2. Wsparcie i aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych				
2.2.1.	Zapewnienie odpowiedniej liczby usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi:
			organizacje pozarządowe	Liczba wolontariuszy: Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi:
2.2.2.	Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych	2014 - 2020	PUP	Liczba podjętych działań: Liczba uczestników:
2.2.3.	Likwidacja barier architektonicznych, transportowych i funkcjonalnych	2014 – 2020	Gmina Susz	Liczba zlikwidowanych barier: (jakie?)
2.2.4.	Aktywizacja osób niepełnosprawnych poprzez uczestnictwo w imprezach sportowo-rekreacyjnych	2014 – 2020	DPS	Liczba zorganizowanych imprez: (jakie?)
			WTZ	Liczba zorganizowanych imprez: (jakie?)
			ŚDS	Liczba zorganizowanych imprez: (jakie?)
2.2.5.	Organizowanie środowiskowego wsparcia i pomocy społecznej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom	2014- 2020	M-GOPS	Liczba przyznanych zasiłków stałych: Liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych:
			ŚDS	Liczba uczestników ŚDS:
			WTZ	Liczba uczestników WTZ:
2.2.6.	Wspieranie niepełnosprawnych na rynku pracy (szkolenia, kampanie informacyjne dla pracodawców, itp.)	2014 – 2020	PUP	Liczba szkoleń/kampanii: Liczba uczestników:
			organizacje pozarządowe	Liczba szkoleń/kampanii: Liczba uczestników:
2.2.7.	Inicjowanie działań na rzecz zapobiegania niepełnosprawności, wynikających m.in. z tytułu wypadków drogowych, w gospodarstwach domowych, przy pracy, chorób zakaźnych	2014 – 2020	organizacje pozarządowe	Liczba zorganizowanych warsztatów: Liczba uczestników:
2.2.8.	Wczesna identyfikacja i interwencja oraz dostęp do usług rehabilitacyjnych – wczesne diagnozowanie zaburzeń rozwoju dziecka	2014 – 2020	organizacje pozarządowe	Liczba porad psychologicznych: Liczba porad pedagogicznych:

				Liczba konsultacji medycznych:
2.2.9.	Wypożyczalnie sprzętu pomocniczego, rehabilitacyjnego, ortopedycznego	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba osób korzystających:
2.2.10.	Wsparcie rozwoju wolontariatu na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	2014 – 2020	organizacje pozarządowe	Liczba wolontariuszy:
2.2.11.	Liczba zrealizowanych projektów na rzecz osób niepełnosprawnych	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba zrealizowanych projektów:(jakie?) Liczba uczestników:
			organizacje pozarządowe	Liczba zrealizowanych projektów:(jakie?) Liczba uczestników:
2.2.12.	Promocja i prezentacja twórczości artystycznej, kulturalnej i zawodowej osób niepełnosprawnych	2014 – 2020	WTZ	Liczba warsztatów/ wystaw: Liczba uczestników:
			ŚDS	Liczba warsztatów/ wystaw: Liczba uczestników:
			DPS	Liczba warsztatów/ wystaw: Liczba uczestników:
Cel operacyjny 2.3. Ograniczanie zjawisk uzależnień i przemocy				
2.3.1.	Zaostrzenie kontroli w punktach sprzedaży alkoholu	2014 - 2020	GKRPA	Liczba przeprowadzonych kontroli:
2.3.2.	Prowadzenie działań profilaktycznych i terapeutycznych dla dzieci i młodzieży	2014 – 2020	GKRPA	Liczba szkoleń: Liczba uczestników:
			ZI	Liczba szkoleń: Liczba uczestników:
			szkoły	Liczba szkoleń: Liczba uczestników:
2.3.3.	Działalność GKRPA	2014 – 2020	GKRPA	Liczba osób objętych terapią:
2.3.4.	Realizacja programów w obszarze profilaktyki i rozwiązywania uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy	2014 - 2020	GKRPA	Liczba zrealizowanych programów:
			ZI	Liczba zrealizowanych programów:
			M-GOPS	Liczba zrealizowanych programów:
2.3.5.	Podejmowanie działań interdyscyplinarnych ograniczających zjawisko przemocy w rodzinie	2014 – 2020	ZI	Liczba posiedzeń ZI: Liczba powołanych GR:
2.3.6.	Doskonalenie stosowania procedury „Niebieskiej Karty” i rozwój innych	2014 – 2020	ZI	Liczba przeprowadzonych szkoleń/ spotkań:

	narzędzi przeciwdziałania przemocy w rodzinie			Liczba uczestników:
2.3.7.	Akcja informacyjna nt przemocy w rodzinie	2014 – 2020	ZI	Liczba przeprowadzonych akcji:
Cel operacyjny 2.4. Wsparcie osób z innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym				
2.4.1.	Opracowanie oraz realizacja projektów na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba opracowanych/ realizowanych projektów:
			PUP	Liczba opracowanych/ realizowanych projektów:
2.4.2.	Współpraca instytucji pomocy społecznej, instytucji rynku pracy oraz partnerów społecznych na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba spotkań/ warsztatów:
			PUP	Liczba spotkań/ warsztatów:
			organizacje pozarządowe	Liczba spotkań/ warsztatów:
2.4.3.	Rozwijanie wsparcia psychologicznego i kształtowanie umiejętności życiowych u osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, mające na celu zwiększenie ich motywacji do powrotu na rynek pracy	2014 - 2020	M-GOPS	Liczba porad: Liczba uczestników:
Cel operacyjny 2.5. Integracja w diagnozowaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych				
2.5.1.	Rozwój i promocja podmiotów ekonomii społecznej oraz spółdzielczości socjalnej	2014 - 2020	Gmina Susz	Liczba podmiotów ekonomii społecznej: (jakie?) Liczba członków:
			M-GOPS	Liczba podmiotów ekonomii społecznej: (jakie?) Liczba członków:
2.5.2.	Organizacja szkoleń, warsztatów i spotkań promujących zatrudnienie w sektorze ekonomii społecznej	2014 – 2020	Gmina Susz	Liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów: Liczba uczestników:
			M-GOPS	Liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów: Liczba uczestników:
2.5.3.	Wspieranie powstawania grup samopomocowych	2014 - 2020	Gmina Susz	Liczba grup: Liczba osób działających w grupach:
			M-GOPS	Liczba grup: Liczba osób działających w grupach:

7. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegać będą na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji pranych czy też narastanie poszczególnych kwestii społecznych.

Podstawowym celem wyżej wymienionych działań będzie dostarczenie samorządowi gminy praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji dotyczących przedsięwzięć planowanych do realizacji w danym roku budżetowym.

Wdrażanie Strategii monitorowane będzie na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań. Informacja na temat realizacji Strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suszu w formie raportów rocznych.

Raport roczny zawierać będzie również propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację działań stosownie do zmieniających się potrzeb.

W ocenie wdrażanych działań wykorzystane będą wskaźniki przedstawionych przy poszczególnych kierunkach działań, dla oceny całości wdrożenia powinny być wzięte pod uwagę wskaźniki:

- 1) społeczne, odzwierciedlające wartości zakładane do ich realizacji i ukierunkowujące proces rozwoju, w tym m.in.:
 - a) dane statystyczne w obszarze dotyczącym ludności, np. przyrost naturalny, saldo migracji, liczba podopiecznych pomocy społecznej,
 - b) w obszarze dotyczącym rynku pracy, np. udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych z podziałem na poziom wykształcenia, liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy oraz te same wskaźniki w odniesieniu do osób bezrobotnych niepełnosprawnych,
 - c) w obszarze dotyczącym edukacji i poziomu wykształcenia, np. liczba ludności z wykształceniem wyższym, liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim,
 - d) wskaźniki społeczne, np. liczba programów i projektów zrealizowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, liczba osób wychodzących z uzależnienia, liczba inicjatyw społecznych w obszarze aktywizacji i integracji społecznej i zadań zleconych w tym zakresie

- 2) ekonomiczne: stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.

8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zidentyfikowane cele i działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w gminie Susz wymagają odpowiednich źródeł finansowania. Źródła te można podzielić na:

- 1) środki finansowe pochodzące z budżetu gminy w zakresie finansowania zadań własnych gminy w zakresie pomocy społecznej oraz w innych obszarach ujętych w strategii,
- 2) środki pochodzące z budżetu państwa na zadania zlecone gminnie przez administrację rządową,
- 3) środki finansowe pochodzące ze źródeł organizacji pozarządowych,
- 4) środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego poprzez działania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
- 5) środki pochodzące z RPO Warmia i Mazury,
- 6) środki pochodzące ze Starostwa Powiatowego,
- 7) fundusze inwestorów prywatnych.

Spis rysunków

Rysunek 1: Położenie gminy Susz.....	7
Rysunek 2: Gmina Susz.....	8

Indeks tabel

Tabela 1: Obiekty wpisane do rejestru zabytków.....	9
Tabela 2: Ludność gminy Susz (zameldowani na pobyt stały) – stan na dzień 31.12.2012 r.....	12
Tabela 3: Mieszkańcy gminy Susz (zameldowani na pobyt czasowy) – stan na dzień 31.12.2012r.	13
Tabela 4: Mieszkańcy gminy Susz wg wieku – stan na dzień 31.12.2012 r.....	14
Tabela 5: Główni pracodawcy.....	16
Tabela 6: Powierzchnia użytków rolnych.....	17
Tabela 7: Zestawienie zbiorcze własności gruntów.....	17
Tabela 8: Zestawienie budynków w zależności od roku budowy.....	18
Tabela 9: Stan techniczny zasobu mieszkaniowego gminy Susz.....	19
Tabela 10: Stan instytucji oświatowych w gminie Susz w roku szkolnym 2012/2013.....	20
Tabela 11: Liczba uczniów latach 2008-2012.....	21
Tabela 12: Dane liczbowe dotyczące przedszkola publicznego.....	22
Tabela 13: Dane liczbowe dotyczące przedszkola niepublicznego.....	22
Tabela 14: Kwalifikacje kadry pedagogicznej w latach 2008 -2012.....	22
Tabela 15: Wyprawki szkolne w latach 2008-2012.....	23
Tabela 16: Wykroczenia w latach 2009 - 2012.....	26
Tabela 17: Liczba przestępstw w latach 2009-2012.....	26
Tabela 18: Interwencje OSP w Suszu.....	27
Tabela 19: Zasiłki okresowe realizowane przez M-GOPS w Suszu w latach 2010-2012.....	30
Tabela 20: Zasiłki celowe.....	31
Tabela 21: Zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne oraz świadczenia pielęgnacyjne.....	32
Tabela 22: Świadczenie alimentacyjne.....	32
Tabela 23: Dodatki mieszkaniowe.....	33
Tabela 24: Stypendia szkolne.....	33
Tabela 25: Przyczyny udzielania pomocy przez M-GOPS oraz liczba osób nią objęta w latach 2009-2012.....	34
Tabela 26: Liczba uczestników projektu POKL w latach 2008-2012.....	35
Tabela 27: Dane dotyczące realizacji w latach 2008-2012 projektu systemowego POKL.....	35
Tabela 28: Funkcjonowanie mieszkańców DPS w Suszu.....	38
Tabela 29: Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa.....	39
Tabela 30: Dożywianie dzieci w szkołach	41
Tabela 31: Struktura bezrobocia w mieście i gminie Susz w latach 2008-2012.....	42
Tabela 32: Liczba bezrobotnych wg wieku.....	43
Tabela 33: Liczba bezrobotnych wg wykształcenia.....	43
Tabela 34: Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy.....	44
Tabela 35: Aktywizacja zawodowa bezrobotnych.....	45
Tabela 36: Niepełnosprawność jedną z przyczyn korzystania ze świadczeń M-GOPS.....	46
Tabela 37: Liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach.....	49
Tabela 38: Do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zgłoszono.....	50
Tabela 39: Założone Niebieskie Karty.....	51

Spis wykresów

Wykres 1: Liczba osób w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Susz w latach 2008-2012	15
Wykres 2: Struktura gruntów w gminie Susz (2012 r.)	17
Wykres 3: Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w latach 2010-2012	31
Wykres 4: Wiek mieszkańców DPS w Suszu	38
Wykres 5: Liczba osób korzystających z programu PEAD	40
Wykres 6: Liczba ofert pracy	44
Wykres 7: Liczba osób, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny	47
Wykres 8: Ilość rodzin – długotrwała choroba	48